

P GLASOVA Panorama

KRANJ, 27. NOVEMBRA 1962

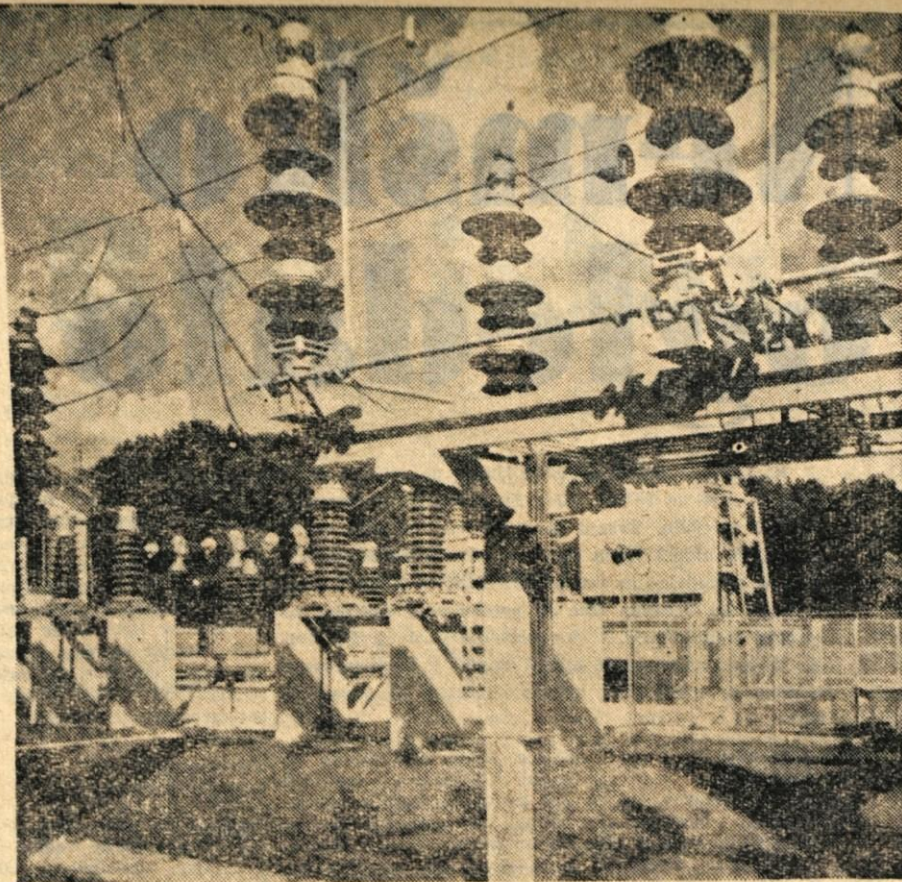
ŠTEVILKA 47

Ob devetnajstletnici

Kozara, Šar planina, Rog, Foča, Bihać, Jajce... Zavrelo je povsod, kipelo in prekipelo.

Med milijone trpečih in krvavečih so prišli »absolventi« iz Katalonije in Kastilje, iz Glavnjače, Lepoglave, Mitrovice, Bileće in Ivanjice. Trpljenje se je spreminjalo v grozečo smrt. Ne! Spremenilo se je v življenje, v življenje nas, ki smo ostali, nas naslednikov trpečih očetov. Ko se je poleg dim smodnika, se je dvignil nov, povsem drugačen dim iz tovarn, povsem drugačen prah iz gradbišč, zadihalo je drugačno življenje. Spomini na nekdanje bose in lačne otroke, na berače, ki so hodili od hiše do hiše, na mrzla podstrešna stanovanja — ti spomini ostajajo v ozadju kot neverjetna in temna senca nedavne preteklosti.

Od takrat je že dvajset in več let. Pred nami je nova generacija, novo življenje — nove tovarne, nove hiše in naselja, nove šole in stadioni, nove široke ceste, ki nas vodijo v lepšo prihodnost.

Elektrarne ne dajejo ljudem samo luči in strojem energije. Elektrarne so najvidnejši spomenik naše izgradnje in merijo, da se iz zaostale dežele spreminjamo v industrijsko razvito deželo

Kakšen je bil odnos naših izseljencev do narodnoosvobodilne borbe

Svet je odprl oči

»Dvajset let je minilo, ko ste se uprli tistim, ki so hoteli z ognjem in mečem izbrisati iz zemlje naše meje, nas pa še bolj zaslužniti. Vaš bojni klic »Smrt fašizmu — svobodo narodu« in vaš štiriletni boj za svobodo nam je odprl vrata, da vas obiskujemo še v večjem številu.«

Vsako leto prihajajo naši izseljenci na obiske

V tem, čeprav na videz skromnem priznanju, je eden naših rojakov v tujini povedal tisto, kar je čutila in čuti velika večina Jugoslovanov v tujini.

Res, štiriletni boj našega ljudstva za neodvisnost, boljše življenje in socializem tudi v deželah, ki so na tisoče kilometrov oddaljene od naše dežele, ni ostal neznan. Klic domovine »na pomoč« ni naletel na gluha ušesa. Komu se lahko zahvalimo, da so našo narodnoosvobodilno borbo v tujini priznali? Kdo je odprl oči in ušesa generalom zavezniške vojske?

ZMEDA V TUJINI

Nedvomno je bil položaj našega ljudstva v prvih letih NOB zelo težak, zakaj vodstvo NOB se je znašlo samo v borbi z neprijetno močnejšim okupatorjem in pa pobeglo kraljevo vlado v Londonu, ki je širila propagando, polno izmišljenih poročil in samohvale. Namen te podre dejavnosti emigrantske vlade je bila zaslepitev nekaterih, ki so nihali med obema verzijama o naši NOB. Res dolgo časa je v svetu prevladovalo mišljenje, da se proti okupatorju bori le kraljeva vojska.

Toda glas krvaveče deže-

le je postajal vse močnejši in tisti, ki so razmere v Jugoslaviji poznali, so sklenili vzeti glas pravice v svoje roke. Prvi je pričel z bojem proti krivični propagandi naš rojak — pisatelj Luis Adamič. S svojimi članki in komentarji, ki so jih objavljali vsi pomembnejši časopisi in revije, je dosegel, da je resnica prišla na dan. Zavezniki so spoznali napako, ki so jo zagrešili. Uvideli so, da morajo zamujeno nadomestiti in kmalu so pošiljke zaveznikov postale vse pogostejše. S tem pa dejavnost Luisa Adamiča ni prenehala. Vse jugoslovanske izseljence, ki so bili pripravljeni sodelovati z NOB je zbral v Jugoslovanskem pomožnem odboru in SANS. Obe društvi sta takoj pričeli s pošiljanjem konzervirane hrane, sanitetnega materiala itd, pri tem pa sta jima zelo pomagali še dve organizaciji naših izseljencev. Prva se je imenovala »Progresivna Slovenka«, druga pa »Lunder-Adamičevo društvo.«

POMOČ O PRAVEM ČASU

V ilustraciji pomoči teh dveh društev samo nekaj podatkov. Samo članice »Progresivne Slovenke« so zbrale v blagu in denarju preko 38.400 dolarjev. Pošiljke so darovale jugoslovanske-

mu Rdečemu križu. Le-ta je vselovala predvsem obutev, obleko, hrano, bolniške instrumente in zdravila.

Tudi člani društva »Lunder-Adamič« so prispevali Jugoslovanskemu pomožnemu odboru in SANS preko 1500 dolarjev, razen tega pa so mnogo pripomogli k temu, da je slovenski tisk med drugo svetovno vojno lahko deloval in seznanjal naše rojake o dogodkih in stari domovini.

Prispevek izseljencev rodni zemlji je bil res ogromen, vendar ne samo v materialnem pomenu. Za nas je bila veliko bolj pomembna moralna pomoč. Ameriški Jugoslovani so namreč v naših ljudeh vzbudili zavest, da v deželah onstran Atlantika še vedno bijejo bratska srca, ki čutijo in sodoživljajo trpljenje našega ljudstva.

Ko se je maršal Tito ob zasedanju Generalne skupščine Združenih narodov mudil v New Yorku, je našim izseljencem priredil slovesen sprejem. V pozdravnem govoru je dejal: »Zahvaljujemo se vam za vso vašo moralno in materialno pomoč, ki ste nam jo dajali v najtežjih časih naše domovine — med narodnoosvobodilno borbo. Sporočite našim sonarodnjakom po Ameriki, da v Jugoslaviji mnogo mislimo na vas.«

T. P.

Nemško ogledalo

Kadar v Zahodni Nemčiji ljudje govorijo o ogledalu, mislijo na tednik »Der Spiegel«, kar v prevodu pomeni ogledalo. Zvezni javni toživec je pred dnevi objavil, da oblast nima namena odvzeti Nemcem njihovega »ogledala« in jim prepovedati, da bi se gledali v njem. Ta besedna igra je gotovo zelo značilna za nemško razpoloženje. V samoobrambi pred »gnilo nemško demokracijo« so se mnogi zatekli k hamburškemu tedniku in rekli: »Saj imamo »Spiegel«, ki govori za nas.«

VSI ČAKAJO NA RAZPLET

Ni malo Nemcev, ki z največjo nestrpnostjo pričakujejo razplet afera s »Spiegelom«. Policijski vdor v prostore uredništva sredi noči, čudna aretacija enega izmed novinarjev lista v Španiji in njegov zapor v kozji staji, kršenje številnih nemških zakonitih predpisov in delež Straussove masčevalnosti, vse to terja odgovor. Politični učin-

ki te afere s'oletja so že znani. Liberalci so zahtevali kot pogoj za bodoče sodelovanje z vlado odstranitev obrambnega ministra Straussa iz vlade, ki je svojo ministrsko oblast izrabljal za osebno maščevanje. To je že dokazano.

Adenauer je pred dnevi na nekem zborovanju v Berlinu povedal o vladni krizi samo to, da je bila po njegovem mnenju »popolnoma nepotrebna«. Stari kancler je

poučno pristavil, da veleizdaja lahko stane milijone nemških življenj. »Nas v prvi vrsti zanima, da najdemo ljudi, ki so državne skrivnosti povedali hamburškemu listu. Nimamo ničesar proti urednikom lista »Der Spiegel«, vendar pa nam je zelo do tega, da zremo, kateri ministri in visoki uradniki so raznašali skrivnosti.«

DVOBOJ BREZ KONCA

Pred sedanja afero je le malo ljudi vedelo za ime založnika »Der Spiegel«. Nekateri so že dalj časa lahko na straneh lista zasledovali ogorčene napade na obrambnega ministra Straussa. Spraševali so, od kod jemljejo pri listu toliko hrabrosti. Vendar je ime Augstein postalo po svetu znano šele po njegovi aretaciji. Kdo je Rudolf Augstein?

Ko je svetovni tisk začel o njem pisati, so odkrili, da je bil najboljši učenec, kar jih je imela gimnazija, ki jo je obiskoval. Bil je šesti otrok v devetlanski družini in oče je živel v Hannoveru. Maturiral je med vojno in vojno končal na vzhodni fronti. Pred zlomom Nemčije se je izvelkel iz kaše: prihranjen cigarete je zamenjal za staro kolo, s katerim se je izognil ujetništvu.

Kmalu po vrnitvi se je spoznal z britanskim majorjem, ki je delal na prevzgoji Nemcev. Ta britanski oficir je imel ambicije, da v Nemčiji začne izdajati list po zgledu na »Time«. Pridobil je Augsteina in še šest novinarjev in ustanovil list »Tednik«, ki je po ostrem sestavku zoper britansko kraljo nemških izumov propadel.

UREDNIŠKI STOLČEK

Britanska diplomacija ni želela mladim in sposobnim ljudem zaviti vratov s prepovedjo lista »Tednik«. List so rajši predali popolnoma v nemške roke, da bi ga pozneje lahko ukinitili z izgovorom o pomanjkanju papirja. Toda mladi Augstein je ljudem iz tega časa ostal v spominu kot duhovit in privlačen fantek. Bil je pravi urednik novega lista »Der Spiegel«, čeprav so ga v uredništvu klicali »mali«. Njegovi članki so bili brez političnega poka in to je ustrezalo takratni nemški inteligenci.

Rudolf Augstein

Nemci so bili čez glavo siti dvajsetletnega političnega pridigarstva in to, kar so želeli, je bilo, da jih nekdo obvesti o dogodkih. List se je odrekel pravici, da bi svet uredil drugače, kot je.

OKUS MOČI

Kmalu pa je list napravil prvo politično ofenzivo. V članku »Bodi pameten in drži jezik za zobmi« je leta 1950 odkril, da so nekateri poslanci dobili lep denar, ker so izglasovali Bonn namesto Frankfurta za nemško glavno mesto. List je zapisal: »Ne želimo služiti zlosti, ampak resnici, ki je po možnosti jasna.« Takrat Augsteina niso zaprli. Iz skupščine je zletelo nekaj poslancev.

Dve leti pozneje je policija prvič zaplenila list. Kancler Adenauer je mislil, da je članek »Previdnost pri telefonu« zlagan. Laž naj bi bila trditve, da je imel kancler Adenauer zveze s francosko obveščevalno službo.

NA MUSICI JE STRAUSS

Ko je združitev Nemčije postala politična utopija je list prenehal z napadi na Adenauerja, ki ga je dolžil za glavni zadržek nemške združitve. Za Augsteina je bil srečen trenutek, ko je debeli Strauss zasluhtil, da lahko postane Adenauerjev naslednik. List se je z vsemi močmi uprl, da to prepriča. Ta cilj je bil izrazito politične narave. Neki nemški bravec je pred kratkim poslal uredništvu pismo, v katerem pravi, da se boji samo treh stvari na svetu: naraščajočega prometa, Kitajcev in Straussa. Javna podpora zgovorno govori, da je imel list prav, ko se je uprl ministru, ki je zlorabljal zakone za svoje koristi.

Rekli so...

»LR Kitajska in Indija sta v vojni zaradi problema, katerega korenine moramo iskati v zapuščni kolonializmu.«

Janoš Peter, madžarski zunanji minister

»Zabodnonemška ladja pluje brez kapitana in brez navigatorja, če lahko liberalni mornarji mečejo državne sekretarje in ministre po krovu, kakor se jim zljubi.«

»Information«, neodvisni danski list

»Rekli smo, da smo Arabci in Arabci bomo vedno ostali.«

Ben Bela, predsednik alžirske vlade

»Lažje je umreti za ljubljeno ženo, kot z njo živeti.«

Anonimni avtor

»Ženske poravajo denar tako hitro, ker se bojijo, da bi prišel iz mode.«

Ljudski pregovor

»V življenju nikoli niti tem stal, če sem lahko sedel, in nikoli nisem sedel, če sem lahko ležal.«

Winston Churchill, bivši britanski premier

»Vse, kar je stvarno, je praksa in praksa je vse, kar je stvarno.«

Jean-Paul Sartre, francoski filozof in književnik

»Če se nekemu filmskemu igralcu zgodi neka neprijetna stvar, ko mu recimo uide lepa vloga ali ko ne uspe z vlogo, se kljub temu vedno po vrvi nebi na obzorju: zlobni, v bistvu veseli nosovi, ki trdijo, da so njegov prijatelj.«

Orson Welles, ameriški filmski igralec in režiser

»Zelo imam rada Veliko Britanijo, čeprav mi nekaj ni jasno: zakaj v angleških hotelih ni francoskih postelj.«

Mylene Demongeot, francoska filmska igravka

»Kaj pravzaprav pomeni atomsko ravnotežje? Nič drugega kot, da je iz atomske moči postala atomska nemoč.«

L. Hart, britanski vojaški strokovnjak

»Lahko se čisto lepo živi od strahu človeštva. Potrebno je samo o tem pisati.«

J. J., francoski književnik

»Angleži so že po narašči nazadnjaški. Toda laborizem je bolj nazadnjaški kot vsi Angleži.«

Lord Home, britanski zunanji minister

GLOBUS

• NESPORAZUM

Gina Lollobrigida se je v Parizu udeležila sprejema po slavnostni premieri filma »Rififi v New Yorku«, ki so ga posneli po romanu Augusta Lebretona. Med povabljenimi gosti je bil tudi Paul Reynaud, bivši predsednik francoske skupščine. Gina Lollobrigida si je priskrbel roman, po katerem so posneli film in poprosila francoskega državnika, da se v knjigo podpiše. Toda Paul Reynaud je odkimal: »Gospa, zelo mi je žal, ampak jaz nisem romana niti napisal niti prebral.«

• STISKA V ARGENTINSKEM VELEPOSLANISTVU

Avstrijski časopisi poročajo, da je argentinsko veleposlaništvo na Dunaju v težki stiski. Ze več mesecev namreč iz Argentine ni prišel za veleposlaništvo noben denar. Stiska je tako velika, da so morale avstrijske oblasti posredovati, sicer bi veleposlaništvu odklopili elektriko in vodo.

• DIPLOMATSKI OBICAJI NISO VAŽNI

Prvi francoski veleposlanik v Alžiriji Jean Marcel Jeanney se je moral odreči diplomatskim običajem, ki so v navadi ob predaji akreditivnih pisem. Ko je namreč hotel Ben Bela predati svoja akreditivna pisma, so ga zaprosili, naj pisma preda v običajni obleki, ker Ben Bela in njegovi ministri nimajo frakov in cilindrov.

2500 km po Avstriji in Čehoslovaški

Dunaj - Bratislava

Jutro na Dunaju je podobno jutru v vseh drugih mestih. Predvsem pa je podobno, če greš na daljšo pot. Tisto jutro smo se odpravljali v Bratislavo in pred nami je bila dolga in zanimiva pot. Podobnost z domačim mestom je še večja, ko zaspan hitiš proti avtobusu, medtem ko je večina ljudi že na delu in polnijo tramvaje, avtobuse in trolejbusse le še zdoigčaseni meščani ali pa gospodinje, ki se jim nikamor ne mudi. Vstopajo v vozila brez naglice, brez nerove, mirno, vsakdanje in tiho. Mnogi prebirajo »Wiener Kurier«, morda se po dve gospodinjki zapletata v pogovor, ki pa je površen in nezavzet. Po cestah rijejo delavci in jih popravljajo, kar še enkrat vzbudi spomine na Ljubljano. Zjutraj tudi ni tistega naglega, gostega, a vendar urejenega prometa, ki zaživi v poznih dopoldanskih, posebej pa še v popoldanskih urah. Cesto lahko prečkaš kjerkoli z malo previdnosti in če ni v bližini policaja v zelenem suknjicu in črnih hlačah.

POTOVALNA MRZLICA

Pred našim avtobusom je bila že gneča in vzdušje je potovalne mrzlice so še povečali znani napevi tiste dobro znane: kovčke gor in kovčke dol in pa joj, pozabil sem... Odhodno mrzlico in nervozo so paničarji dvignili in razbohotali, da je bila hujša kakor ob odhodu iz Ljubljane. Iz »dobro obveščeni krogov« so prinesli novice, da na Češkem ni kruha in da je vse na karte. V trenutku so bile vse prodajalne kruha v bližini polne. Zaradi nakupovanja kruha je avtobus odpeljal z zamudo proti Češki, kjer pa se je kasneje alarmantna novica maščevala tistim, ki so ji verjeli in kupili preveč kruha. Toda o tem pozneje, najprej še nekaj o krajih, kjer smo se pred avstrijsko-češko mejo ustavili.

RIMSKO MESTO

Voznja z avtobusom je prijetna le nekaj časa. Po eni ali dveh urah postane utrudljiva, potnik počasi izgublja vso voljo za opazovanje okolice, ni mu več do razgovora s sosedom in naposled zadremlje. Tudi sam sem skoraj zaspal, ko smo na levi ob cesti zagledali lep star steber z napisom »Carnuntum«. Zraven stebra nekoliko naprej in pod drevjem se je skrivala majhna in prikupna okrepčevalnica. Gre za pomembno najdišče nekdanjega rimskega civilnega mesta najsevernejše rimske postojanke ob Donavi. Samo najdišče je zelo obsežno in tu pri vasi blizu Petronell so ostanki rimskega mesta. Izkopanine so zelo podobne arhitektonskim ostankom antične Emona v Ljubljani, vendar je kvaliteta ohranjenega Carnuntuma slabša od Emona. Izkopano zidovje je naravnost zgledno ohranjeno na kraju samem. Niso poskrbeli samo za konservacijo izkopanih zidov, niti ne samo za predmete, ki so delno shranjeni v gradu Petronell,

domosno pa vsaj v privlačno turistično točko. Ugotovimo pa tudi lahko, da smo sicer izkopali v Ljubljani antično Emono veliko večje vrednosti, kot pa je Carnuntum, le da nismo znali izvelj kapitala. V tolažbo nam je lahko samo Sempeter pri Celju. (In pa še drugi spomeniki, ne samo arheološki!)

ZDRAVILIŠČE FRANCA JOZEFA

Veliko najdb hrani tudi muzej Carnuntum v Bad Deutsch-Altenburgu. Kraj je ob Donavi in slovi kot zdravilišče. Stavbo za muzej je dal zgraditi Franc Jožef leta 1904, hkrati s stavbama za muzej v Splitu in Ogleju. Muzej ima moderno opremo v lesu, aluminiju in pleksi steklu (1 m³ stane 3 tisoč šilingov ali okoli 75 tisoč dinarjev). Toda ureditev zbirke je postavljena po starem konceptu z moderno razredčitvijo, estetsko in dokaj hladno. V bistvu prikazuje časovno in krajevno razporejeno gradivo izkopano na širokem področju Carnuntuma.

izbrisen pečat starega — lahko rečemo kar avstrijskega pojmovanja ureditve muzejskih zbir, ki ga ne skrijejo niti moderne preobleke, ki so samo površinske.

AVTOBUS MED ZAPORNICAMI

Avstrijsko-češka meja. Avtobus je zapeljal med dve zapornici. Pogovor skoro zamre. Pred zapornico oborožen vojak, daleč pred nami stražni stolpi. Vođa ekskurzije moramo naravnost prisiliti, da odnese papirje v obmejno poslopje. Dolgo časa — nič. Vsi smo v avtobusu. Gledamo vojaka. Nekaj sto metrov pred nami bodeča žica. Za žico kakih 50 m širok pas zorane zemlje. Nato zopet bodeča žica. Na stebrih se belijo porcelanski izolatorji, na žicah visijo konzervam podobne mine. In zatem minsko polje, bodeče žice in stražni stolpi. To je meja, ki naj bi delila dva svetova. Ne navaden občutek. Strah pred neznanim! Drugačen svet! Nadvse prijazen in nasmejan obraz carinika zabriše more-

rinik prebere (razločno, a s češkim naglasom) seveda vstopi in — zanj je ceremonij konec. Za slovo še prisrčen pozdrav! In po slovesu postanemo pogumnejši in pomahamo stražarju na stolpu, ki smeje odzdravi. Mislimo si, da le ne bo tako, kakor so govorili. Železni most preko Donave je za cesto in železnico, še en ovinek in že smo v Bratislavi. Ustavili smo se pred muzejem ob parku pozno popoldne. Medtem ko je šel profesor v muzej pogledat, če nas še čakajo (zaradi kruha smo zamudili), smo ostali pobiteli skozi park do Donave.

TEZAVE Z JEZIKOM

Ladje vseh vrst ob bregu in tik pod nami je z bele izletniške ladje val bil zvočnik na izlet po Dunaju za štiri krone. Dunaj pravi Cehi oziroma Slovaki Donavi, kar nas je sprva nekoliko motilo, kakor že nekatere besede, ki imajo tu čisto drug pomen in so lahko vzrok za začudenje in smeh. Če se hočete pobahati z našimi cigaretami, jih nikar ne ponudite tako, da rečete: »Ali boste kadili, prosim?«, ker vas bodo razumeli tako, kot če bi mamica rekla otroku: »Ali boš kakal?«. Slovake smo skoro bolje razumeli kakor pa Cehi in vodnik skozi muzejske zbirke je poskusil v nemščini, dokler ga nismo prosili, naj govori slovaško. Samo počasneje in razločneje je naj izgovarja in smo ga razen nekaterih besed v celoti razumeli. Nad ureditvijo muzeja smo bili vsi presenečeni. V drugem in tretjem nadstropju je v približno dvajsetih dvoranah postavljenih preko tristo pokončnih vitrin, za katere lahko uporabimo besedo izložba. Razen teh vitrin-izložb je še 15 dioram in obojne imajo notranjo razsvetljavo. Od izložbe do izložbe smo spoznavali več in več, kakor da pregledujemo mozaik od kamenčka do kamenčka, dokler nam ni pred očmi zablestel ves mozaik slovaške zgodovine. In kakor smo bili na meji pobiti, tako smo bili tu v muzeju presenečeni, zakaj tako naravno-poučno prikazane zgodovine v muzeju še nismo srečali. Zato nisem v mestu pogrešal gostega prometa (tu in tam kak osebni avtomobil več je tovornih, avtobusi so uniformirano pobarvani) in se nisem jezil, ko nismo do bili prenočišča v hotelu in niti ne v gradu, ampak v precej oddaljenem campingu pod šotori.

Bratislava — pogled na trg izpred slovaškega gledališča

pač taka potrebna in zadovoljuje zaenkrat goste. Teh pa ni tako malo, čeravno je Carnuntum ob cesti proti češki meji in smo na tej cesti srečali najmanj prometa na vsej poti po Avstriji. Približno eno uro smo ogledovali izkopanine in v tem času je pripeljalo pet velikih avtobusov izletnike v Carnuntum. Pa ni bila nedelja, bil je navaden delavnik. Tu sta si podala roko arheologija in turizem. Ogled Carnuntuma lahko zaključimo še z ugotovitvijo, da je možno tudi razvaline spremeniti, če že ne v

Čudovit pa je v vhodni avli rimski mozaik, ki služi za dno nekaj centimetrov globokemu bazenu. Pod vodo imajo barvni kamenčki mozaika čudovito sveže in jasne barve. Kō smo odhajali iz muzeja in zapuščali Avstrijo, je zrl za nami kip Franca Jožefa. Stoji pred muzejem in nekako simbolizira skoro vso avstrijsko muzejsko dejavnost. Naj je to Joaneum v Grazu ali dunajski muzeji ali ta, ki smo ga ravnokar opisali — vsi imajo sicer izredno in naravnost neocenljivo bogastvo, imajo pa tudi ne-

Ustvarjalna misel pri delu

- Po malem smo vsi ljudje izumitelji, samo da je večina
- izumov tako drobnih, da jih še sam ustvarjavec komaj
- opazi ali pa so na isti ravni kot pračlovekovo prevozno
- sredstvo, ko je ubito žival naložil na vejo in rekel:
- »Končno sem izumil voz!« Človekova misel pa se ne
- zadovolji s trenutnim uspehom, temveč razvija dosežke
- naprej in naprej. Tehnika nas telesno razvaja, miselno
- pa krepi.

STARI STROJI — NOVE IDEJE

Veliko je pri nas tovarn, ki imajo že kar častljivo starost. Obupujemo nad starimi stroji in se razgledujemo po sodobnejši opremi. Obračamo se na strokovnjake, češ naj vendar izboljšajo proizvodnjo na tak ali drugačen način. Pošiljamo ljudi v tujino na strokovno izobraževanje, a osnovni delovni pogoji ostajajo na isti ravni.

Tovarna gumijevih izdelkov »Sava« v Kranju je staro in dovolj znano podjetje, saj spada med najstarejše tovarne kranjske industrije. Starost podjetja se ne pozna samo na stavbi, ki stoji v središču Kranja, temveč predvsem pri strojih, ki so nekateri v uporabi že od leta 1921, ko je bilo podjetje ustanovljeno. Eden izmed strojev — veteranov je bil že takrat star kupljen, prvi postavljen v tovarno, vendar še danes dela brez okvar. Ker pa nima gumbov, ki bi avtomatično urejali delovanje, morajo delavci vrtneti razne ročke in kolesa. Stroj dela zelo počasi in dviga proizvodne stroške. Težav pa nimajo samo s starimi stroji, temveč tudi z novimi, ki včasih »proizvajajo« kar preveč odpadkov, ki pri dragih in težko pridobljenih surovinah res niso malenkost.

DELAVEC IN STROJ

Stroj lahko popravlja in izboljšuje delavec, ki ga dobro pozna. Delavec je tudi najbolj zainteresiran za novosti, ki izboljšujejo njegovo delo in mu ga olajšajo. V »Savi« so se prav zaradi tega obrnili neposredno na delavce in jih spodbudili, da bi s svojimi predlogi in izboljšavami koristili sebi in podjetju.

DRUGAČNA RAZPOREDITEV

V oddelku za vulkanizacijo plaščev za kolesa imajo 20 strojev, ki niso bili polno izkoriščeni. Delavec je moral skrbeti za štiri stroje in pri tem so nastajali zastoji. Janko Korbar in Pavel Košnik pa sta leta 1960 predlagala drugačno namestitev strojev pri istem številu delavcev. Na videz enostaven ukrep je prinesel podjetju za deset milijonov in pol večje dohodka, kakor so bili prej ali od 162 kosov na 180 kosov plaščev več. Podjetje je oba delavca nagradilo.

BOLJE OD PROJEKTANTA

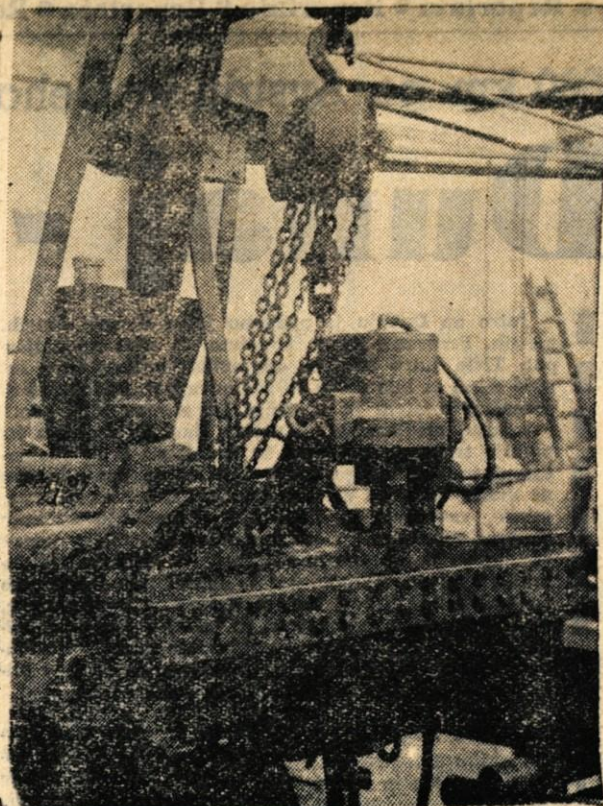
Podjetje gradi v Stražišču nove obrate. Ker tudi novosti niso vedno najboljše, terjajo med samo gradnjo iz-

najdljive ljudi. Tako je bil na primer predrugačen sistem ogrevanja obrata novogradnje. Predlog Aleša Zupana omogoča z nekaterimi spremembami racionalnejše ogrevanje in njegovo zamisel so sprejeli in uresničili. Na tak način so zmanjšali stroške za 2 milijona dinarjev.

DOMA IZDELANO TRAJNEJSE

Vulkanizacijski stroj za avtoplašče ima montirano ogrevno cev, ki stane uvožna 50.000 dinarjev. V dveh mesecih so jih morali zaradi okvar zamenjati 21. Po Zupanovi zamisli pa je doma izdelana cev zdržala daljši čas in je bilo razen zmanjšanih stroškov prihranjenih tudi mnogo deviznih sredstev. Takih in podobnih izboljšav imajo še veliko in izumitelji se bodo še porajali, samo družba jim mora omogočiti, da svoje zamisli lahko tudi uresničijo in preizkusijo.

Ko govorimo o iskanju notranjih rezerv, marsikomu v podjetju sploh ni jasno, kaj to pomeni in jih išče tam, kjer jih sploh ni. Obrniti se je treba samo na pravi naslov, pa bodo uspehi zagotovljeni. — B. S.

Stroj je kakor človek. Ko se postara, mu začnejo izpadati zobje.

ZANIMIVOSTI

● CE BI SE LED STOPILO...

Kar 71 odstotkov Zemljine površine je prekrito z vodo. To pomeni, da je na našem planetu 361 kvadratnih kilometrov vodnih površin. Skupna prostornina morij in oceanov je 1370 milijonov kubičnih kilometrov, prostornina kopna nad nivojem morij pa je desetkrat manjša. Razen tega cenijo količine podzemne vode na 400 milijonov kubičnih kilometrov. Na Zem-

ljni površini so še številne reke, jezera, močvirja in velike površine pod stalnim ledom in snegom. Če bi se ves led na Zemlji stopil, bi se površina morij in oceanov dvignila za 56 metrov. Tako bi izgubili še osmino današnje kopne zemlje.

● IZKORISCANJE NUKLEARNE ENERGIJE V ITALIJI

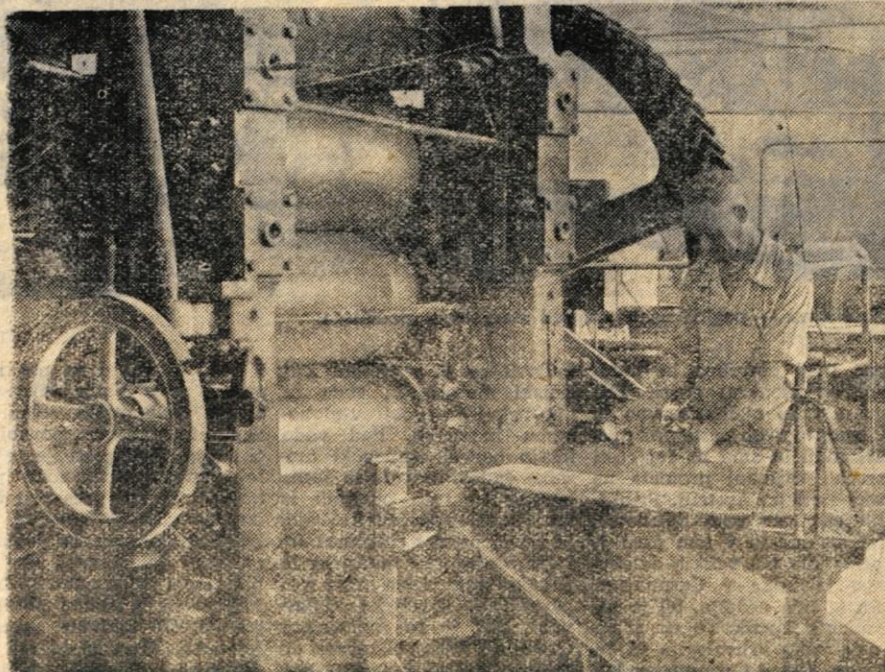
Italija namerava v petletnem obdobju od 1963. leta do 1968. toliko napredovati pri nuklearnih raziskavah, da bi lahko po letu 1970 vse večji odstotek električne energije pridobivala z izkoriščanjem nuklearne energije. V ta namen so za petletne raziskave predvideli 150 milijonov lir.

● AVTOMATI ZA SADJE

Pod takim imenom so postavili v nekaterih italijanskih mestih avtomate za prodajo sadja, ki so jih izdelali v Bologni in so prvi te vrste v Evropi. Avtomat je v bistvu hladilnik in deluje na podoben način kakor avtomati za cigarete in pijače.

● SERUM PROTI RAKU?

Ameriški znanstvenik Henry James Renda je prepričan, da so v njegovem laboratoriju uspeli izločiti iz obolelih živali serum, ki bo po njegovem prepričanju uspešno zdravil predvsem levkemijo. S serijsko industrijsko proizvodnjo še niso začeli, ker morajo serum prej v bolnicah še temeljito preizkusiti.

Najstarejši stroj v »Savi« je še vedno uporaben

Za kulisami druge svetovne vojne **Davek** za Hitlerjevo glavo

Neuspeh atentat na Hitlerja 20. julija 1944 je bil povod, da so nacisti v agoniji uprizorili drastične ukrepe, da bi zatrli državni udar v Berlinu in na bojiščih. Vodja zarote grof von Stauffenberg se je iz Vzhodne Prusije vrnil v Berlin, da bi prevzel oblast, ne da bi se prej prepričal, če je Hitler mrtev ali živ. Večje število višjih oficirjev, ki so z zarotniki sodelovali v Franciji, je verjelo v uspeh zarote. Vedeli so, da je napočila zadnja ura, ko se Nemčija še lahko poceni izkoplje iz vojne. Med njimi je bil tudi vojni guverner nemške vojske v Franciji.

V hotelu »Majestic« v Parizu je bilo vzdušje 20. julija vedno rad šalil, ni načeljal 1944 zelo težko. Dva najlepša pogovora. Molčal je in gledal

— Hitler je mrtev. Vsekakor sta mrtva tudi Göring in Himmler. Eskplozija je bila strašna. Nastaja nova Nemčija. Vsa ministrstva v Berlinu so že v naših rokah.

KOCKA JE PADLA

General je nujno poklical vojaške poveljnike v Parizu na posvetovanje. — Ukazal je, da delajo po njegovih ukazih.

— Ce se bodo nevarnostjo, ki nam preti. — Moravei so nam že za petami. Nastal je preplah. Zavlada-la je neodločnost.

PEKEL NA ZEMLJI

Vsem je bilo jasno, da je igra izgubljena. Pogovor se ni bil končal, ko so se iz zvočnika bližnjega radia zaslišale fanfare.

— Pozor! Pozor! Govori »Führer«!

Zdaj niso več vzdržali sede. Vstali so in pristopili k sprejemniku. Vsaka izgovorjena beseda je bil udarec.

— »Klika ambicioznih, kriminalnih in neumnih oficirjev... Tolpa zločincev, ki jih sedaj neusmiljeno obglavljamo... Cudežni znaki, da sem ostal pri življenju, mi nalagajo sveto dolžnost, ki jo moram izpeljati do konca...«

Generalu Stülpnagelu se je zazdelo, da iz Hitlerjevih ust sliši smrtno obsodbo.

Naslednjega dne okoli desete ure je prispel iz Berlina telegram, da generala Stülpnagela kličejo na posvetovanje, ki se ga mora na vsak način udeležiti in pripraviti poročilo.

Zanje ni bilo več rešitve. Vedel je, da bo njegovo življenje trajalo samo še nekaj dni. Sklenil je, da v Berlin odpotuje z avtomobilom. Toda ni prišel do Berlina. Našli so ga v bližini Verduna v nekem prekopu s poškočbami na glavi. Prepeljali so ga v vojaško bolnico, kjer niso dognali, ali je napravil samomor. (Nadaljevanje na 7. strani)

Hitler se je maščeval. Na sliki s svojimi najožjimi sodelavci Göringom in Keitelom

hotelska apartmana sta bila oddana za potrebe administrativne službe nemškega vojnega guvernerja v Franciji generala Stülpnagela.

na uro. Po kosilu pa je zarotnike v Parizu prevzela čudna vznemirjenost. Okrog štirih je prišlo telefonsko sporočilo.

— V Berlinu je izvršen državni udar. Atentat zoper Hitlerja. Moramo najprej aretirati vse člane nemške var-

Minilo je precej časa, ko so zvedeli, da gre bitka za Berlin proti koncu in da je vse izgubljeno. Telefoniral je grof von Stauffenberg.

— Opozoriti vas moram pred

POLKOVNIK IZ BERLINA

Najmanj deset vojaških osebnosti je vedelo, da se ta dan pripravlja važen dogodek. Neki zarotniški polkovnik je dva dni pred tem dopotoval iz Berlina in dal znak za pripravljenost. Zarotniška skupina, ki se je zbrala pod geslom »vaja«, bi morala ta dan začeti z dejanji.

Polkovnik, ki je dopotoval iz Berlina, je pojasnil, da je državni udar bil najprej zamisljen za 11. julij, zaradi nepredvidenih težav pa so ga preložili sprva na 15. julij, pozneje pa na 20. julij. Bomba bo tega dne eksplodirala v Vzhodni Prusiji, kjer je bil Hitler na posvetovanju o vojaškem položaju. Odlasati niso več smeli, ker je bila Nemčija vojaško vsak dan bliže porazu. V Berlinu in Vzhodni Prusiji so tekale zadnje priprave. V Parizu pa so čakali na sporočilo, ali je atentat na »Führerja« uspel.

Med kosilom je bila v ho-

Humoreska

CEV

Ko je voda poplavlila stanovanje in skozi vrata začela uhajati po stopnicah, sem obvestil hišnika, da je počila cev.

Te novice se sploh ni razveselil.

— Vedno samo pritožbe, je mrmral ravnodušno.

— Prošnje in zahteve... Bog mi je priča, da po človeku hišnika ni lahek.

— Nedvomno, — sem pristavil — toda morda bi bilo kljub temu dobro, da o stvari razmislimo. Končno, če je cev počila, ni počila brez razlogov.

— Posredi je napaka — mi je objasnili hišnik. —

Ko so gradili hišo, so vgradili napačne cevi.

— To je vendar nesramnost! — sem začel negotovati.

Podjetje, ki postavlja cevi, še nima dovolj izkušenj — je razvozkal hišnik. — Morate vedeti, da je minilo samo sedemnajst let od zadnje vojne. To je bila strašna vojna.

— Strinjam se z vami o vojni — sem godrnjal pomirljivo. — Toda kljub temu menim, da se takšne napake ne bi smele pripetiti.

Hišnik se je smejal.

— Moj zeč dela v tovarni kablov in žic. Ko so v tovarni končali z montiranjem novih strojev, so dognali, da so v tovarno postavili napačne stroje ne za proizvodnjo žice, temveč za izdelavo makaronov. Tako so morali izdelke prilagoditi strojem. Dogajajo pa se še težje stvari. Neka gospodinja je namesto limonade popila solno kislino. Najbrž ste o tem že slišali?

— Zai se mi, da sem slišal. — In napaka s cevjo... Nekdo je vendar odgovoren za to!

— Ko so nameščali cevi, je imel delovodja težave z ženo, — mi je lubeznivo pojasnjeval hišnik. — Odpotovala je z njegovim prijateljem in delovodja ostal...

Oprostite prosim, — sem dejal, ko sem vstal, — vi ste me popolnoma prepričali! Naj voda teče! Ne ženimo si tega preveč k srcu.

Hišnik mi je stisnil roko. — Če bi vsi reševali probleme kot midva, bi bilo življenje prijetno. Povejte, ali pri vas že dolga teče voda?

— Pri meni? — sem se začudil. — Pri meni sploh ne teče. Voda iz počene cevi teče pri mojem sosedu, jaz pa stanujem nadstropje višje...

Anatol Potjomkovski

Lovstvo na Gorenjskem

Z lovom se je ukvarjal že pračlovek. Lov mu je pomenil življenje, vsakdanji kruh. No, do danes se je marsikaj spremenilo, predvsem tehnika in z njo človekove potrebe, vendar je lov kljub temu ostal. Lov, ki ga poznamo danes, ni več tisti, do neke mere celo brutalen lov primitivnega človeka, pač pa lahko rečemo, da je lov postal športna panoga, ki v mnogočem pomaga našim gospodarstvenikom, še posebno pa gozdarjem in v zadnjem času tudi turizmu.

Večina laikov lovstva ne pozna. Prevladuje dvoje mnenj. Nekateri poznajo lovce kot ljudi polne šegavosti, humorja in kot poznavavce lovske »latinščine«, drugi pa gledajo na lovce iz povsem materialne plati.

Toda stara resnica — vsaka medalja ima dve plati — velja tudi tukaj. Ena plat lovstva je nedvomno družabno življenje lovcev z vsemi najrazličnejšimi domislicami, toda ta plat ni bistvena, pa čeprav njenega pomena ne smemo zanemarjati.

POMEN LOVSTVA

Veliko pomembnejša je za nas druga plat lovstva. Marsikdo se bo vprašal — zakaj. Odgovor na to vprašanje je kar se da preprost. Gorenjska je sorazmerno majhna in zato ima lovstvo na tem teritoriju zaradi izredne geografske razgibanosti obsežne alpskega in nižinskega lova. Res, favna naših Alp pa tudi nižin je tako razgibana, da ustreže še tako zahtevnemu lovcu. Da ne bomo preveč slepomišili, poglejmo torej, kakšen je stalež divjadi na Gorenjskem. Najštevilnejši je vsekakor zajec, sledijo pa srnjadi, gams, jereb, ruševca, veliki petelin... V naših gozdovih pa je zastopana tudi jelenjad, divja svinja in kozorog. Tudi medved »gospodari« po gozdovih Pokljuke in Jelovice.

V letošnji lovski sezoni je Gorenjska lovska zveza izvršila eno najpomembnejših nalog. Bonitirali so namreč vsa lovišča na Gorenjskem; pri tem delu pa so ji pomagale vse lovske družine s tega območja. Le-teh je na Gorenjskem 27, imajo pa preko 1000 aktivnih lovcev. Gotovo ni vsakomur jasno, kaj je bonitiranje in kakšen je njegov namen. Pod tem pojmom razumemo predvsem natančno določitev staleža divjadi v posameznih loviščih. Vsekakor je to izredno zahtevna naloga, saj pred bonitacijo revirji niso bili natančno določeni, meje lovišč so bile mnogokrat sporne, podatki o staležu posameznih vrst divjadi pa so bili netočni, večkrat so bili dobljeni celo s pomočjo cenitev ali pa domnev. Gorenjski lovci so to nalogo opravili prvi v Sloveniji. Z bonitacijo lovišč je lovstvo na Gorenjskem napravilo precejšen korak naprej, saj bodo s pomočjo zbranih podatkov lahko natančno določili, kateri revirji so za gojitve določenih vrst divjadi najprimernejši in kakšen naj bo odstrel. S tem

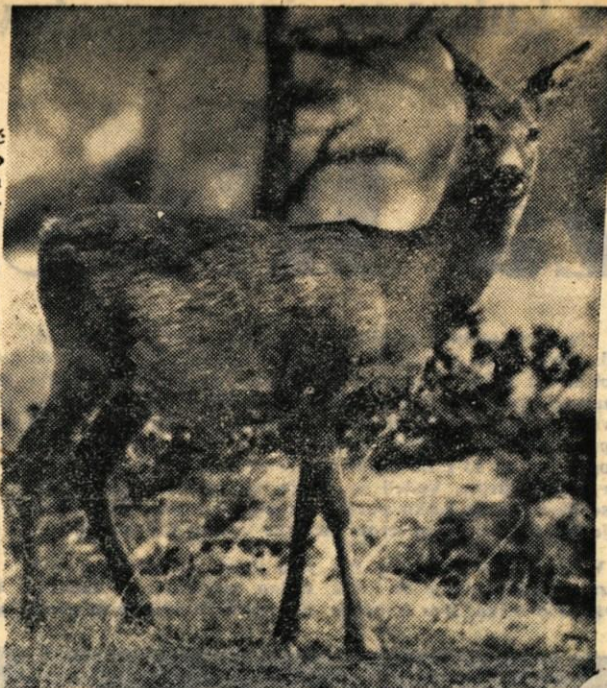
revirjih vedno večji. Največ zaslug pri tem imajo gotovo olajšave v zvezi z obmejnimi pasom kakor tudi vedno večja propaganda v tujini.

LOV IN GOSPODARSTVO

Razen lovskega turizma, za katerega smo ugotovili, da je pri nas še v razvoju, igra lovstvo dokaj pomembno vlogo tudi v našem gospodarstvu. Le-temu lahko koristi predvsem pri zatiranju raznih gozdnih in poljskih škodljivcev ter pri uničevanju nekaterih roparic.

Razen pomena lovstva za družbo pa ne smemo zapostaviti vpliva, ki ga ima ta organizacija na vsakega posameznika, ki lepote lovstva zna ceniti, saj bistvo lovstva ni v streljanju divjadi, pač pa v napetem pričakovanju tistega, kar se bo zgodilo in v uživanju naravnih lepot.

T. P. Srnjadi je na Gorenjskem precej

Zbirka gorenjskih lovskih zgodbic

Iz ušesa v uho

Ker vsi poznamo lovce kot izredno vesele in šegave ljudi, ki v prijetni družbi kaj radi posežejo v svoj oprtnik in postrežejo s številnimi »resničnimi« doživljaji, smo s sodelovanjem nekaterih lovskih družin na Gorenjskem zbrali nekaj najbolj uspešnih zgodb. Znanje lovske latinščine je treba upoštevati, čeprav so nam lovci »prisegli«, da gre za čisto resnico.

LOVSKA SMOLA

Resničen doživljaj čuva Janeza Ažbeta

Član lovske družine Železniki me je povabil na čakanje divjih svinj, ki so pustošile koruzo po njivah hribovskih vasi. Z avtobusom sem se odpeljal do vasi Čejnjava v Selški dolini; nato sva krenila v hribe do vasice Pertovča. Ob svitu lune sva se priplazila do neke njive in opazila precej težkega merjasca. Toda prehitro naju je »dobil v nos« in nama jo pobrisal. Drugo noč sva nestrpnost čakala; visoko je plaval mesec, ko sva okrog ene ure opazila z daljnogledi na Planjšaku 5 divjih svinj.

Oprezno sva jih obšla in se jim približala. Počasi sva se dvigala — mrzlično pripravljena za zadetke — toda smola. Vrag je svinje spremenil v zajce, ki sva jih preklela še čez ušesa. Tri noči sva uživala čare mesečnih noči, podnevi pa pasla gamse po Ratitoveu in gojila skrito upanje, da naju obišče obsojeni kosmatinec. Izmučena sva se vrnila v vaško krčmo na okrepčilo, tam pa so nama zabelili lovske smole še s slaninim kislim mlekom.

USPEŠNA BRAKADA

Ko smo se zjutraj zbirali na zbornem mestu, so nas vaščani srečavali in nam želeli veliko sreče. Sta-

rejši lovci so bili ob teh voščilih zelo nejevoljni. Pogon res ni bil kaj posebnega. Vreme ni bilo najboljše, le redek pes se je oglašil in tudi brakerji so proti koncu zgubili voljo. Strelji so bili redki, toda na končnem zbornem mestu je lovovodja poročal, da je padlo 15 strelcov, pobran pa je bil samo en zajec. Vsem je bilo neprijetno ob misli, kako bo s koncem lova v vaški gostilni. Toda, Karl in France nista izgubila dobre volje, temveč sta hitro zrežirala, kako jo bomo pri mahalih v vas. »Boste videli — to nas bodo gledali v vaški gostilni, ko jo bomo mahal skoz gostinsko sobo z 12 zajci,« sta rekla. Vsi smo jo nekoliko boljše volje ubrali proti gostilni z radovednostjo, kako nam bo potegavščina uspela. V gosjem redu smo se zvrstili proti gostilni — kakor v partizanih — Karel na čelu, France pa zadnji v koloni. Ko smo videli, da je Karel že v gostilni, se je naslednji že približal oknu posebne sobe, Karel je hitro podal zajca skozi okno. Vsi smo bili seveda redkobesedni in kar malo prevzetni, saj je vsak prinesel svojega zajca, le France kot zadnji se je med gosti dalj časa zadrževal in razkazoval dvajsetletnega zajca in seveda govoril ter se bahal v imenu vseh, ker si je občudovanje lahko privoščil samo zadnji.

BREZSKRBNNA SRNJAK IN SRNA

Dvajsetega avgusta je družba 7 ljudi že nekaj dni bivala v naši lovski koči v Lomovci. Tega dne smo se odpravili okoli devete ure zjutraj na obhod okoli Ribenske planine. Ob tako številni družbi, ki ji težko dopoveš (lovec sem bil samo jaz), kako naj hodi in da naj molči, predvsem pa v taki uri nisem niti najmanj pričakoval, da bi videli kako divjad. Toda zgodilo se je prav nasprotno. Ob prihodu v Ribensko planino, ki je sestavljena iz večjih kotlov, smo takoj v prvem kotlu opazili na razdaljo 200 m, da se okoli rastočih smrek podita srnjak in srna. Po ogledu z daljnogledom sem opazil že starega znanca, dvoletnega srnjaka, ki je zalezoval srno. Oddal sem daljnogled ostalim in jim naročil naj bodo mirni in tihi, sam pa sem si z nekim fantom skušal ogledati živali malo bliže. Zalaz nama je uspeval in kmalu sva bila dobro skrita za smreko niti 20 metrov od živali. Iz te razdalje sva ogledovala vso ženitev.

Ta prizor smo ogledovali celi dve uri, seveda smo imeli zato posebno ugoden veter, mladi par srnjadi pa tudi še ni tako oprezen kot

kakšna starina. Po tem času smo šli vsi skupaj naprej. Ko smo se čez približno tri ure vračali, smo jih našli spet na istem mestu. Omenjeni fant jih je šel ponovno zalezovat in jim zopet prišel še na manjšo razdaljo, vendar je popoldne vse skupaj trajalo manj časa in srnjak je odpeljal svojo družico v gozd, mi pa smo se po prijetnih doživljajih in občudovanju naravnih lepote zadovoljni vračali v lovske kočice.

TUDI MRTVI VSTAJAJO

Ta lovska dogodivščina se je pripetila Jožetu iz Podgore, ko je šel na lov na srnjaka. V zgodnjih jutranjih urah na meji med dnevom in nočjo, se naš srečni član previdno pomika od doma proti obronkom gozda. Srce mu zastane, ko opazi plečatega srnjaka. Lepo rogovje, starost primerna, rast lepa in barva še lepša. V duhu vidi že viseti trofejo na steni lovskega koticčka. Puška pade k licu in skozi prebujajoče se jutro odjekne strel. Srnjak obleži. Naš junak odloži daljnogled in puško in veseli plena steče k srnjaku. Oprta si ga na rame in nese domov, da ga iztrebi. Kot dober lovec tudi noža ni imel pri sebi, zato odloži plen pred šupo in jo hoče mahiniti v hišo po nož. In glej! V tem trenutku se zgodi sveto-pišemsko čudo. Mrtvi vstajajo. Z izbuljenimi očmi in otrplimi udi gleda za srnjakom, ko čil in zdrav zapuščena presenečenega lovca.

Mesto, ki v stiski pomaga

NALOGA: Človek v stiski išče občana, ki bi mu posodil denar.

NAMEN: Preizkusiti, kakšen je odnos ljudi do ljudi, ki je v stiski.

NACIN: V telefonskem imeniku smo izbrali ljudi, ki jih je po telefonu poklical človek v stiski.

SODELOVALO JE: Pet gorenjskih mest in njihovi prebivalci. Naštetimo jih po velikosti: Kranj, Jesenice, Tržič, Skofja Loka in Radovljica.

LESTVICA PREIZKUSNJE: Skofja Loka (prav dobro), Tržič (prav dobro), Kranj (dobro), Jesenice (dobro) in Radovljica (zadostno).

OCENA: Neznancem radi pomagamo.

Naloga je bila takole zastavljena. Iz Maribora je službeno dopotoval neki trgovski polnik, ki ima tudi svoje ime in naslov po vrsti v pet mest in Gorenjskem. Na poti pred vsakim mestom je dobil ležko okvaro na vožilo. Poti ne more nadaljevati. Okvaro mu čez čas popravi tehnična služba na naših cestah. Toda račun mora takoj plačati. Za plačilo računa pa mu manjka približno 5000 dinarjev. Ker v mestu nima nečlenega znanca, se napoti v prvo telefonsko govornico in išče posojilo pri telefonskih naročnikih.

Celotne akcije ne moremo podrobno opisati. Iz nje bomo skušali izluščiti samo bistvene stvari, ki so pomembne, da lahko spoznamo odnos občanov do človeka v stiski. Naša zgodba je bila seveda izmišljena, služila pa nam je za preizkušnjo odnosa, ki smo ga želeli spoznati, takrat ko je nekdo v stiski. Ne gre za nobeno tekmovanje gorenjskih mest, katero izmed njih ima pravilnejši odnos in bolj »usmiljeno srce«. Ker nismo mogli preizkušati vseh prebivalcev, kar je praktično nemogoče, smo si izbrali samo nekatere, ki so posamezna mesta zastopali v tej preizkušnji. Poklicni občani so se v vseh mestih približno ujemali.

SKOFJA LOKA

Prebivalci Skofje Loke so radodarni in gredo človeku ob vsakem trenutku na roko. V naši preizkušnji bi zasedli najboljšo mesto. Razumejo človeka v stiski in so mu pripravljene po svojih močeh pomagati. Sicer pa presodite sami iz najbolj značilnih telefonskih pogovorov.

Človek v stiski telefonira, obrazloži svojo smolo na ce-

sti, pove, da nima dovolj denarja in prosi za posojilo.

Prebivavka Skofje Loke

— Ali mi torej denar lahko posodite?

— Moža ni doma. Odpoval je na Bled. Ko se vrne, bi vam najbrž lahko pomagal.

— Pa vi, mi brez moža ne morete pomagati?

— Če bi imela, bi vam pomagala. Ne morem pa vam pojasniti razlogov, zakaj nimam zahtevane vsote denarja. Ali se ne bi mogli obrniti na podjetje, kjer je mož v službi? (Povedala je naslov podjetja).

— Hvala za pojasnilo.

Prebivavec Skofje Loke

— Razumem vaš položaj. Toda jutri grem v Ljubljano in mi bo trda predla. Kako pa ste zvedeli za moj naslov?

— Našel sem ga v telefon-

skem imeniku. Pravite, da vam je nemogoče?

— Smola. Priskrbel vam bom denar, le pridite.

— Torej mi boste dobili posojilo?

— Brez nadaljnega. Kar pridite.

Prebivavec iz Skofje Loke

— Razložil sem vam, da sem tujec in da v mestu nikogar ne poznam, nujno pa potrebujem 5.000 din za popravilo avtomobila.

— Pod kakšnimi jamstvi vam lahko dam to posojilo?

— Zastavil bi vam osebno del obleke ali karkoli.

— Zelo nerodna zadeva in zelo neokusna.

— Od kod pa telefonirate?

— Iz železniške postaje.

— Ali v bližnji gostilni ni nikogar, ki bi vam lahko denar posodil. Morali boste zaradi tega priti v mesto.

— Zelo rad pridem, če bom dobil denar.

— Če ne najdete drugega izhoda, sem na razpolago.

TRŽIČ

Tržičani so bili neznanec iz Maribora pripravljeno pomagati, vendar so se včasih napravili, kot da je zadeva zelo sitna. Nekaj telefonskih naročnikov se je izgovarjalo, preden je posojilo odobrilo. Na splošno pa so Tržičani napravili lep vtis. Zaslužijo oceno, ki smo jim jo dali — prav dobro. Nekaj najzanimivejših pogovorov je takole potekalo.

Prebivavec Tržiča

— Kot rečeno, sem iz Maribora in v dveh dneh bi vam posojeni denar vrnil. Moram pa takoj plačati račun za popravilo okvare na avtomobilu.

Tržičanka je pri teh besedah položila slušalko brez odgovora.

Prebivavec in prebivavka Tržiča

— Za pet tisoč dinarjev posojila prosim. (Neznanec je pri tem ponovil že drugič svojo nesrečno zgodbo in prosil za pet tisočakov).

— Počakajte, grem pogledat. Čez nekaj minut je bilo slišati ženski glas.

— Veste, iz blagajne nam je nemogoče dati toliko denarja, privatno pa nihče nima pri sebi toliko. Počakajte, grem še enkrat vprašat.

Čez nekaj časa se je zopet slišal moški glas.

— Sklenili smo, da vam pomagamo. Res hudičeva stiska. Ali boste po denar prišli osebno?

— Počakajte, se bom posvetovala z možem.

Po telefonu se sliši nerazumljiv pogovor.

— Kar pridite, dobili boste denar.

Prebivavec Kranja

— Očela in mame ni doma, sta v službi, sam pa sem študent in denar tako nujno potrebujem kot vi.

Po telefonu je bilo slišati zabavno glasbo.

Prebivavec Kranja

— Ne, posojila vam ne morem dati.

— Nimate denarja?

— Obrnite se kam drugam. Na privatnika se vendar ne morete obrniti. Pojdite na notranjo upravo.

(Nadaljevanje na 12. strani)

Prebivavec Tržiča

— Mož je v službi. Počakajte, povežala vas bom z možem.

— V denarni stiski sem. Okvara avtomobila in manjka mi pet tisočakov.

— Oglasite se pri ženi.

— Pravkar sem z njo govoril, pa me je zvezala z vami.

— Le oglasite se, bomo že napravili.

— Če želite, lahko tudi kaj založim.

— Ah, nikar, potem bom imel sitnosti s prodajo. Kdaj boste pa denar vrnili?

— Čez dva dni.

— Prav.

KRANJ

Pri Kranjčanih je bil odnos do pomoči vezan na objektivne težave. Naštevati so številne vzroke, zakaj jim je nemogoče ustrediti. Bili pa so zelo prizadevni v napotkih.

Prebivavec Kranja

— Obrazložil sem vam svoj neroden položaj.

— Počakajte, se bom posvetovala z možem.

Po telefonu se sliši nerazumljiv pogovor.

— Kar pridite, dobili boste denar.

Prebivavec Kranja

— Očela in mame ni doma, sta v službi, sam pa sem študent in denar tako nujno potrebujem kot vi.

Po telefonu je bilo slišati zabavno glasbo.

Prebivavec Kranja

— Ne, posojila vam ne morem dati.

— Nimate denarja?

— Obrnite se kam drugam. Na privatnika se vendar ne morete obrniti. Pojdite na notranjo upravo.

(Nadaljevanje na 12. strani)

Davek za Hitlerjevo glavo

(Nadaljevanje s 5. strani) mor ali pa so ga napadli borci francskega odporiškega gibanja. General je oslepel. Toda to mu ni pomagalo, da bi rešil svojo glavo.

HITLERJEVO MASČEVANJE

Hitlerjevo masčevanje proti zarotnikom je bilo strašno. Sebe po vojni se je izvedelo, kakšne metode je uporabljal pri svojih zverstvih. Niti največje zasluge v preteklosti in olajševalne okoliščine niso pomagale, da bi odpustil zarotnikom, ki so na njega dvignili pest.

Hitler je zahteval izčrpano poročila in o kaznovanju sam odločal. Več tednov je masčevanje nad zarotniki pomenilo njegovo najvažnejše opravilo. Zahteval je, da jih sodijo v največji naglici in da kazni izvršijo brez odlašanja. Predlagal je najstrožje kazni.

Hitler je sam določil, na kakšen način bodo obesili obsojence. Zarotnike so obesili na mesarske kljuke.

Ko so generala Stülpnagela pripeljali v Berlin, so ga skupaj z ostalimi obtoženimi iz Pariza postavili pred »ljudsko sodišče«. Vsi so bili obsojeni na smrt.

Smrtna kazen nad skupino zarotnikov »vaša« je bila izvršena 30. avgusta 1944. Pritzorische je bil znani nacistični zapor blizu Berlina. Slepega generala Karla Heinriha von Stülpnagela so pripeljali pod vislice z voščem, ker sam ni našel poti. Skrajaj z njimi so bili obesni vsi zarotniki iz Pariza, ki so bili na strani upora proti Hitlerju.

Radio

Poročila poslušajte vsak dan ob 5.05, 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30 uri. Ob nedeljah pa ob 6.05., 7., 9., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30 uri.

SOBOTA - 1. decembra

- 8.05 Poštarček v mladinski glasbeni redakciji
- 8.35 Kratka matineja pri domačih skladateljih
- 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo
- 9.25 Dvajset minut ob glasbenem avtomatu
- 9.45 Narodne v priredbi Nika Stritofa
- 10.15 Concertino in divertimento
- 10.40 Tečaj ruskega jezika
- 10.55 Vsak dan nova popevka
- 11.00 Pozor, nimaš prednosti
- 12.05 Radijska kmečka univerza
- 12.15 Trije ljudski ruski plesi
- 12.30 Koncertne drobtine
- 13.30 Za vsakogar nekaj
- 14.05 Iz baleta Trnjulčica
- 14.35 Naši poslušavci čestitajo in pozdravljajo
- 15.15 Veliki zabavni orkestri
- 15.40 Zborovska glasba
- 16.00 Vsak dan za vas
- 17.05 Gremo v kino
- 17.50 Glasbena medigra
- 18.00 Aktualnosti doma in v svetu
- 18.10 Plesni ansambli RTV Ljubljana
- 18.25 Vesele domače popevke
- 18.45 Okno v svet
- 19.05 Glasbene razglednice
- 20.00 Novo v studiju 14
- 20.20 Doživljaji Nikoletina Bursčiča
- 21.00 Za konec tedna - ples
- 22.15 Oddaja za naše izseljence
- 23.05 Za ples in razvedrilo

NEDELJA - 2. decembra

- 6.00 Z vedro glasbo v novi teden
- 6.30 Napotki za turiste
- 7.40 Pogovor s poslušavci
- 8.00 Mladinska radijska igra
- 8.40 Veliki mojstri pišejo za otroke
- 8.55 Glasbena medigra
- 9.05 Z zabavno glasbo v novi teden
- 10.00 Se pomnite tovariši...
- 10.30 Iz slovenske simfonične literature
- 11.30 Radijska reportaža
- 11.50 Glasbeni intermezzo
- 12.05 Naši poslušavci čestitajo in pozdravljajo - I.
- 13.30 Za našo vas
- 14.00 Petnajst minut s Slovenskim oktetom
- 14.15 Naši poslušavci čestitajo in pozdravljajo - II.
- 15.15 Trikrat pet
- 15.30 Chopin kot neznanec
- 16.00 Humoreska tega tedna
- 16.20 Ogledala s popevkami in prijetnimi melodijami
- 17.05 Intermezzo z orkestrom Armand Bernard
- 17.15 Radijska igra
- 18.15 Simfonična pesnitev
- 19.05 Glasbene razglednice
- 20.00 Izberite svojo melodijo

21.00 Umetnost verzima
22.15 Zabavni ansambli RTV Ljubljana
23.05 Zaplesimo v novi teden

PONEDELJEK - 3. decembra

- 8.05 Iz slovenske zborovske romantike
- 8.25 Od valčka do twista
- 8.55 Za mlade radovedneže
- 9.25 Dvajset minut pri Straussu
- 9.45 Sestanek pri Leharju
- 10.15 Dve sceni iz opere "Ero z onega sveta"
- 10.35 Naš podlistek
- 10.55 Vsak dan nova popevka

- 11.00 Pozor, nimaš prednosti
- 12.05 Kmetijski nasveti - Ing. Dušan Stepančič: Pomen hitrih kmetičnih analiz zemlje za potrebe harmoničnega gnojenja
- 12.30 Zabavna glasba na tekočem traku
- 13.30 Igramo in pojemo za vas
- 14.05 Pojo romunski operni pevci
- 14.35 Naši poslušavci čestitajo in pozdravljajo
- 15.15 Orkestralne miniature naših skladateljev
- 15.40 Literarni sprehod
- 16.00 Vsak dan za vas
- 17.05 Obdobja slovenskega samosepeva
- 17.40 Sedem pevecov - sedem popevk
- 18.00 Aktualnosti doma in v svetu
- 18.10 Naš plesni karnet
- 18.30 Poje Komorni zbor iz Maribora
- 18.45 Radijska univerza
- 19.05 Glasbene razglednice
- 20.00 Koncert simfoničnega orkestra RTV Zagreb
- 20.45 Kulturni globus
- 22.15 Naš nočni kaleidoskop
- 22.50 Literarni nokturmo
- 23.05 Zapolnelim plesavcem

TOREK - 4. decembra

- 8.05 Uvertura in trije prizori iz Mignona
- 8.30 Igrajo domači zabavni ansambli
- 8.35 Radijska šola za srednjo stopnjo
- 9.25 Nekaj poskočne glasbe ob delu
- 9.45 Narodne v priredbi Karla Pahorja
- 10.15 Koncert za klavir in orkester
- 10.40 Napredujte v angleščini
- 10.55 Vsak dan nova popevka
- 11.00 Pozor, nimaš prednosti
- 12.05 Radijska kmečka univerza
- 12.15 Nastopa avstrijska folklorna skupina iz Linza
- 12.30 Vsa ljubljenci pojo
- 13.30 Med rapsodijami
- 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo

14.35 Pod lipo...
15.15 Violončelista Paul in Maud Tortelier
15.30 V terek nasvidenje

- 17.05 Koncert po željah poslušavcev
- 18.00 Aktualnosti doma in v svetu
- 18.10 Stoglavni virtuoz
- 18.45 S knjižnega trga
- 19.05 Glasbene razglednice
- 20.00 Lahka glasba z orkestrom Tony Leutwiller
- 20.15 Radijska igra
- 21.15 Stirje preludij
- 21.35 Glasba za romantično razpoloženje
- 22.15 Če želite - zaplešite
- 23.05 Lahko noč vam želi pevec Nat »King« Cole
- 23.20 Glasba našega časa

SREDA - 5. decembra

- 8.05 Orkestralna paleta plesnih ritmov
- 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb
- 9.25 Zabavni kaleidoskop
- 10.15 Makedonske narodne pesmi
- 10.30 Skladatelj Lucijan Marija Škerjanc
- 10.45 Clovek in zdravje
- 10.55 Vsak dan nova popevka
- 11.00 Pozor, nimaš prednosti
- 12.05 Kmetijski nasveti - Ing. Stanko Korenjak: Mlečnost krav na nekaterih posestvih
- 12.30 Melodije iz oper
- 13.30 Zveneče kaskade
- 14.35 Radijska šola za srednjo stopnjo
- 14.35 Rimski prazniki - simfonična suita
- 15.15 Pevec Frank Sinatra in orkester Billy Vaughn
- 15.35 Violinist Schneiderhan
- 16.00 Vsak dan za vas
- 17.05 Mozart v Parizu
- 18.00 Aktualnosti doma in v svetu
- 18.10 Priluhnite dvema kvintetoma
- 18.25 Slovenski motivi
- 18.45 Ljudski parlament
- 19.05 Glasbene razglednice
- 20.00 Pisan sporod popevk in zabavnih melodij orkestra RTV Zagreb
- 20.45 Kulturni globus
- 22.15 Naš nočni kaleidoskop
- 22.50 Literarni nokturmo
- 23.05 Ples ob radijskem sprejemniku

CETRTEK - 6. decembra

- 8.05 Poje komorni zbor Celja
- 8.20 Segava klaviatura
- 9.35 Iz srbske glasbene literature
- 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo
- 9.25 Iz Cavallerie in Glumacev
- 10.15 Koncert za klavir in orkester
- 10.40 Napredujte v angleščini
- 10.55 Vsak dan nova popevka
- 11.00 Pozor, nimaš prednosti
- 12.05 Radijska kmečka univerza
- 12.15 Nastopa avstrijska folklorna skupina iz Linza
- 12.30 Vsa ljubljenci pojo
- 13.30 Med rapsodijami
- 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo
- 15.15 Zabavna medigra
- 16.00 Pet minut za novo pesmico
- 16.40 Tečaj ruskega jezika
- 17.15 Vsak dan nova popevka
- 18.15 Pozor, nimaš prednosti
- 19.05 Radijska kmečka univerza

22.05 Narodne pesmi ob spremljavi harmonike

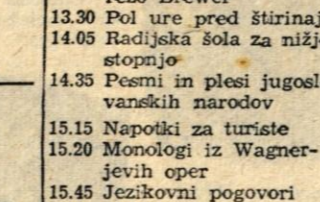
- 12.30 Melodije za staro in mlado
- 13.30 Orkestralni opus
- 14.05 Radi bi vas zabavali
- 14.35 Naši poslušavci čestitajo in pozdravljajo
- 15.15 »Igrčke za madame« in nekaj druge romunske glasbe
- 15.30 Turistična oddaja
- 16.00 Vsak dan za vas
- 17.05 Glasbena križanka
- 18.00 Aktualnosti doma in v svetu
- 18.10 Prvi večerni ples
- 18.45 Kulturna kronika
- 19.05 Glasbene razglednice
- 20.00 Cetrkov večer domačih pesmi in napevov
- 20.45 Zasanjana trobenta
- 21.00 Večer umetniške besede
- 21.40 Simfonija za godala
- 22.15 Za ljubitelje jazz
- 23.05 Plesna glasba
- 23.20 Naši umetniki muzicirajo

PETEK - 7. decembra

- 8.05 Odmevi z gora in gozdov
- 8.40 Zabavni ansambel Boruta Lesjaka
- 8.55 Pionirski tehnik
- 9.25 Josef Suk in Joaquin Turina

- 9.45 Poje oktet bratov Pirnat
- 10.15 I. slika opere Faust
- 10.35 Naš podlistek
- 10.55 Vsak dan nova popevka
- 11.00 Pozor, nimaš prednosti
- 12.05 Kmetijski nasveti - inž. Janez Verbič: Kakovost krme se pokaže v prireji
- 12.30 Iz domače komorne glasbe
- 12.50 Dve popevki z Rafkom Irgoličem in dve s Terezo Brewer
- 13.30 Pol ure pred štirinajsto
- 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo
- 14.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov
- 15.15 Napotki za turiste
- 15.20 Monologi iz Wagnerjevih oper
- 15.45 Jezikovni pogovori
- 16.00 Vsak dan za vas
- 17.05 Bach in Beethoven v interpretaciji
- 18.10 Malo instrumentov - veliko glasbe
- 18.25 Poje Komorni zbor RTV Ljubljana
- 18.45 Iz naših kolektivov
- 19.05 Glasbene razglednice
- 20.00 Pet pevecov - 5 popevk
- 20.15 Tedenski zunanepolitični pregled
- 20.30 Obrazi in značaji v esmospevih
- 21.00 Petnajst minut z orkestrom Don Costa
- 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih
- 22.15 Iz opernega opusa Händla
- 22.50 Literarni nokturmo

- 21.00 S seboj v grob ni moč vzeti ničesar
- 21.20 Z zabavno glasbo po svetu

CETRTEK - 6. decembra

- 19.05 Seznanite se s Parkerjevimi
- 19.20 Kantata za soli
- 20.02 Igrajo zabavni orkestri
- 20.45 Komorni intermezzo
- 21.00 Melodije po pošti
- 21.45 Zvoki za lahko noč

PETEK - 7. decembra

- 19.05 Zapišite narek
- 19.20 Hoffmanove pripovedke v angleški izvedbi
- 20.20 Zabavna medigra

23.05 Plesna orkestra Irra
Sonn in Les Browm
23.20 Nočni koncert

Drugi program

SOBOTA - 1. decembra

- 19.05 Z letošnjega festivala v Schwetzingenu
- 20.00 Igrajo zabavni ansambli
- 20.45 Operni festival v Glyn-debourneau
- 21.35 Mozaik zabavnih zvokov
- 22.15 Jazz na koncertnem odru

NEDELJA - 2. decembra

- 12.00 Nedeljski koncert ob dvanajstih
- 13.10 Ljubiteljem opernih melodij
- 14.00 Zabavni zvoki
- 14.30 Popolodne ob komorni glasbi
- 19.05 V nedeljo zvečer
- 20.00 Od valčka do jazz
- 20.20 Komorni intermezzo
- 20.45 Koncert za violino in orkester
- 21.00 Stiri krat petnajst
- 22.15 Komorna soareja

PONEDELJEK - 3. decembra

- 19.05 Napredujte v angleščini
- 19.20 Veliki operni prizori
- 20.00 Ne vse - toda o vsakem nekaj
- 20.45 Zabavni omnibus

TOREK - 4. decembra

- 19.05 Iz muzeja plošč
- 20.05 V zabavnem tonu
- 20.45 Slepi pianist Gabriel Devetak
- 21.12 Vedno lepe melodije
- 21.20 Program UNESCO
- 21.45 Jazz ob 22.00

SREDA - 5. decembra

- 19.05 Tečaj ruskega jezika
- 19.20 Godala v ritmu
- 19.30 Po svetu jazz
- 20.00 Iz suite v g-molu
- 20.05 Koncertantna glasba
- 20.45 Iz renesančne zborovske glasbe

- 21.00 S seboj v grob ni moč vzeti ničesar
- 21.20 Z zabavno glasbo po svetu

CETRTEK - 6. decembra

- 19.05 Seznanite se s Parkerjevimi
- 19.20 Kantata za soli
- 20.02 Igrajo zabavni orkestri
- 20.45 Komorni intermezzo
- 21.00 Melodije po pošti
- 21.45 Zvoki za lahko noč

PETEK - 7. decembra

- 19.05 Zapišite narek
- 19.20 Hoffmanove pripovedke v angleški izvedbi
- 20.20 Zabavna medigra

20.45 Godala in vokalni ansambli
21.00 Klavir, trio in kvartet
21.30 Nenavadne zgodbe iz znanosti in domišljije
21.45 Jazz ob 22.00

Televizija

SOBOTA - 1. decembra

- RTV Beograd
- 18.00 Skrivnostna ugrabitev - otroška TV igra
- 19.00 Po muzejih in galerijah
- 19.15 Rezerviran čas RTV Zagreb
- 19.30 TV pošta RTV Ljubljana
- 19.30 TV obzornik
- 19.45 Propagandna oddaja

- JTV
- 20.00 TV dnevnik RTV Beograd
- 20.30 S kamero po svetu Italija
- 21.05 Glasbena revija RTV Ljubljana
- 22.15 Tretji clovek RTV Zagreb
- 22.15 Interpol

NEDELJA - 2. decembra

- RTV Beograd
- 10.00 Oddaja za kmetovalce RTV Ljubljana
- 10.30 Zgodba o Robinu Hoodu RTV Zagreb
- 18.00 Igrani film
- 19.45 TV helikopter RTV Beograd
- 20.00 Nedeljska izdaja TV dnevnika
- 20.4 Kolajna - šaljiv narodni program
- 21.45 Mednarodna ura

PONEDELJEK - 3. decembra

- RTV Ljubljana
- 18.30 Butalski kovač - lutkovna igra
- 19.00 Dokumentarni film RTV Beograd
- 19.15 Mala TV univerza RTV Ljubljana
- 19.30 TV obzornik RTV Beograd
- 20.00 TV dnevnik
- 20.30 Tedenski športni pregled RTV Zagreb
- 20.45 Gradšč: Meščan Dolka - TV drama RTV Ljubljana

TOREK - 4. decembra

Ni sporeda!

SREDA - 5. decembra

- RTV Ljubljana
- 18.00 Zakaj ima račka pisano perje - TV slikanica
- 18.15 Pionirski TV studio
- RTV Beograd
- 19.00 Sarajevska kronika RTV Ljubljana

19.30 TV obzornik RTV Beograd

19.45 Zrebanje lota in športna prognoza

20.00 TV dnevnik

20.30 Ustavna tribuna RTV Zagreb

20.45 Glasbeni atelje

21.45 Panorama

CETRTEK - 6. decembra

- RTV Zagreb
- 10.00 TV v šoli RTV Beograd
- 18.00 Slike sveta
- 18.30 Planet zemlja RTV Zagreb
- 19.00 Zagrebški tehnik RTV Ljubljana
- 19.30 TV obzornik RTV Beograd
- 20.00 TV dnevnik
- 20.30 Po Jugoslaviji Italija
- 21.05 Canzonissimo - glasbena komedija RTV Ljubljana
- 22.25 Koncert flavtista Fedje Ruplja

PETEK - 7. decembra

- RTV Ljubljana
- 18.00 Srečno vožnjo - oddaja o prometu
- 18.30 Poljudna znanost
- 19.00 S kamero po Afriki
- 19.30 TV obzornik
- 19.45 Propagandna oddaja RTV Beograd
- 20.00 TV dnevnik
- 20.30 Evgenij Onegin - film

PETEK - 30. novembra

- Center - angleški CS film EKSPRESS BONGO ob 14., 19. in 21. uri, amer. CS film DNEVNIK ANE FRANK ob 16. uri
- Naklo - ameriški barv. CS film NAJBOLJE OD VSEGA ob 16. in 19. uri
- Trboje - nemški film RDEČI KROG ob 15.30 uri
- Podbrezje - nemški film RDEČI KROG ob 19. uri

Kino

Zirovnica

- 1. decembra - italijan. barvni CS film ZVEZDE NOČI;
- 2. decembra - jugoslovanski film PARTIZANSKI DOKUMENTI
- Dovje
- 1. decembra - jugoslovanski film PARTIZANSKI DOKUMENTI; 2. decembra - ruski barvni film PIKOVA DAMA
- Kropa
- 1. decembra - bolgar. film PRVA LJUBEZEN ob 20. uri; 2. decembra - ameriški film OSAMLJENI CLOVEK ob 15.30 uri; 6. decembra - italijanski film VOLARE ob 19.30 uri
- Radovljica
- 1. decembra - ameriški CS film DNEVNIK ANE FRANK ob 20. uri; franc. film NEPREDVIDENO ob 18. uri; dne 2. decembra - ameriški CS film DNEVNIK ANE FRANK ob 17. uri; franc. film NEPREDVIDENO ob 15. in 20. uri; sovjetski barv. film CAROBNI STUDENEC - matineja ob 10. uri dopolodne; dne 4. decembra - italijanski film MLADI MOŽJE ob 20. uri; 5. decembra - italijanski film MLADI MOŽJE ob 18. uri; angleški film BETONSKA DŽUNGLA ob 20. uri; 6. dec. - nemški film GRASCINA STRAHOV ob 20. uri; 7. dec. - nemški film GRASCINA STRAHOV ob 20. uri

CETRTEK - 29. novembra
Center - danski film VAMP-PIR ob 10. uri, angl. CS film EKSPRESS BONGO ob 14. in 20. uri, jugoslov. film NASE POTI SE RAZIDEJO ob 16. uri, sovjetski film BALADA O VOJAKU ob 18. uri, premiera amer. CS filma ZGODBA Z NASLOVNE STRANI ob 22. uri

Center - angleški CS film EKSPRESS BONGO ob 16., 18. in 20. uri

Storžič - amer. CS film ZGODBA Z NASLOVNE STRANI ob 16., 18. in 20. uri

Storžič - jugosl. film NASE POTI SE RAZIDEJO ob 10. uri, francoski film KDO STE, GOSPOD SORGE ob 14.30 in 21. uri, premiera ameriškega filma FIDEL CASTRO REVOLUCIONAR ob 17. in 19. uri

Svoboda - ameriški barvni film OSAMLJENI MASCEVALEC ob 14. in 20. uri, domači film SAMO LJUJDE ob 16. uri, domači film NASE POTI SE RAZIDEJO ob 18. uri

Cerklje - ameriški CS film DNEVNIK ANE FRANK ob 16. in 19. uri

Naklo - ameriški barv. CS film NAJBOLJE OD VSEGA ob 16. in 19. uri

Trboje - nemški film RDEČI KROG ob 15.30 uri

Podbrezje - nemški film RDEČI KROG ob 19. uri

Center - angleški CS film EKSPRESS BONGO ob 14., 19. in 21. uri, amer. CS film DNEVNIK ANE FRANK ob 16. uri

Storžič - amer. film FIDEL CASTRO REVOLUCIONAR ob 10. in 16. uri; danski danski fantastični film VAMP-PIR ob 14. uri, amer. CS film NAJBOLJE OD VSEGA ob 18. in 20. uri

Svoboda - franc. CS film KDO STE, GOSPOD SORGE ob 15.30 in 20. uri

Cerklje - ameriški barvni film OSAMLJENI MASCEVALEC ob 16. in 19. uri

Naklo - amer. barvni film TONKA ob 16. in 19. uri

SOBOTA - 1. decembra

- Center - angleški CS film EKSPRESS BONGO ob 16., 18. in 20. uri, premiera amer. barvnega VV filma ZIVIM ZA TEBE ob 22. uri
- Storžič - italijanski barvni CS film SPOMIN IZ ITALIJE ob 10. in 18. uri, francoski film KDO STE, GOSPOD SORGE ob 15.30 in 20. uri
- Svoboda - ameriški CS film ZGODBA Z NASLOVNE STRANI ob 15.30 in 20. uri
- Cerklje - angleški CS film KLJUC ob 19.30 uri

NEDELJA - 2. decembra

- Center - angleški CS film EKSPRESS BONGO ob 15., 17., 19. in 21. uri
- Storžič - ameriški barvni film DVA MALA INDIJANCA ob 10. uri, francoski film CS film ZENA IN NJENA IGRACKA ob 14. in 21. uri, francoski CS film KDO STE, GOSPOD SORGE ob 16. in 18.30 uri
- Svoboda - ameriški film ZAKON LICA ob 14. uri, ameriški CS film ZGODBA Z NASLOVNE STRANI ob 16. in 20. uri

Cerklje - angleški CS film KLJUC ob 16. in 19. uri

Naklo - amer. barvni film LJUBEZEN MAUCRIE MOENINGSTAR ob 16. in 19. uri

Predvor - angleški film VOHUNSKI LOV ob 15.30 uri

Senčur - angleški film - VOHUNSKI LOV ob 19. uri

Center - angleški CS film EKSPRESS BONGO ob 16., 18. in 20. uri

Storžič - amer. CS film ZGODBA Z NASLOVNE STRANI ob 16., 18. in 20. uri

Turistični informator

KRANJ
V hotelu »Evropa« je prostih še 5 ležišč. Med prazniki bo vse dni plesna glasba.

V hotelu »Jelen« pa imajo prostih še 20 postelj, medtem ko so vse zasebne tujske sobe zasedene.

V domu na Joštu pa je v sobah in skupnem ležišču prostora za 28 ljudi.

JEZERSKO
V gostišču dom na Jezerškem je prostih še 60 ležišč, v tujskih sobah pa 67; pri tem naj omenimo, da jih je samo 7 v nezakurjenih sobah.

PREDDVOR
Grad Hrib ima prostih 17 ležišč.

KRVAVEC
V domu na Krvavcu je za dan republike že vse zasedeno, medtem ko je za silvestrovanje še nekaj prostora. Otvoritev novega doma je zaradi tehničnih ovir preložena na 22. decembra. Zičnica normalno obratuje.

TRZIC
V domu na Kofcah bo lahko prenočilo na skupnih le-

SOBOTA - 1. decembra

Center - angleški CS film EKSPRESS BONGO ob 16., 18. in 20. uri, premiera amer. barvnega VV filma ZIVIM ZA TEBE ob 22. uri

Lačni delamo - siti počivamo

Zajtrk, ki je premalo kaloričen, povzroči nizko produktivnost dela, pogoste nesreče na delovnem mestu in slabo zdravstveno stanje. Zajtrk pri nas je navadno enoličen in preslab, da bi zadostil potrebam organizma.

Zmotno je, da smo pri delu, ki je dosti odgovornejše in zahtevnejše, to je v službi, lačni. Zajtrk bi moral biti, če že ne glavni — pa vsaj obilen obrok. V jutranjih urah je vedno stiska s časom, skušajmo zato že zvečer pripraviti vse potrebno. Navada, da smo vse življenje zjutraj pojedli le nekaj grizljajev kruha in spili kavo, je neka-

ko uničila jutranji apetit. Tek bomo ustvarili in zvečali, če bomo na tešče spili kozarec sladkane vode ali pa sadni sok.

Pri ljudeh, ki odhajajo na delo zelo zgodaj, naj bi bil zajtrk razdeljen na dva dela: toplo mleko s kruhom pred odhodom na delo in obložen kruh pred začetkom samega dela.

Kakšen naj bi bil pravi zajtrk? Zajtrk mora biti hranljiv, toda ne pretežak. Mleko in kruh sta pomembni sestavini. K mleku lahko dodajamo razne dodatke, kot: kakao, čokolado, kavo ali čaj. Kot dodatek h kruhu bi pri-

poročali: salamo, slanino, šunko, jajca, včasih tudi ribe. Sadje ne bi smelo nikoli manjkati na mizi.

Angleži si ne morejo misliti zajtrka brez masla, jajc s slanino ali šunko in čaja.

Verjetno bi se starejši ljudje težko navadili na spremenjene obroke, zato na to poskusimo navaditi otroke.

Mali nasveti

● Maslo, ki je postalo žarko, bo spet kolikor toliko uporabno, če ga premesimo z lahno soljenim mlekom ali pa z vodo, ki smo ji dodali jedilno sodo (noževo konico jedilne sode na pol litra vode).

● Surovo maslo in margarino lažje ločimo od papirja, če zavitek za nekaj minut položimo v mrzlo vodo.

● Pozimi lažje režemo trdo surovo maslo, če ovijemo okoli noževega rezila kos pergamentnega papirja.

Enostaven kostim iz volnenega pepita biaga vas bo spremljal na potovanjih in v službo

Priporočamo - posnemajte

Neka poročena žena je obiskala svojo prijateljico, ki žudi že 15 let živi v zakonu. Z občudovanjem in rahlim začudenjem je opazovala njene govorice, ki je prav pozorno pomagal pri vseh hišnih opravilih. Ni mu bilo neprijetno, da je pomil posodo in

spretno je podržnil mizo in pripravil za večerjo. Seveda ket vse Eve je tudi ona pomislila, da bi bilo lepo, če bi njen zakonski tovariš rad prispeval na pomoč v gospodinjstvih delih. Ni si mogla kaj, da ni dejala: »Le kako ti je uspelo, da je po tolikih letih zakona mož še vedno tako skrben in dober!« »Mislim,« je dejala prijateljica, »da je zato tako ustrezljiv, ker nikoli ne ukazujem, prav ničesar ne vzamem kot šamo ob sebi umevno in nikoli ne pozabim reči hyala lepa.«

Dišave in začimbe

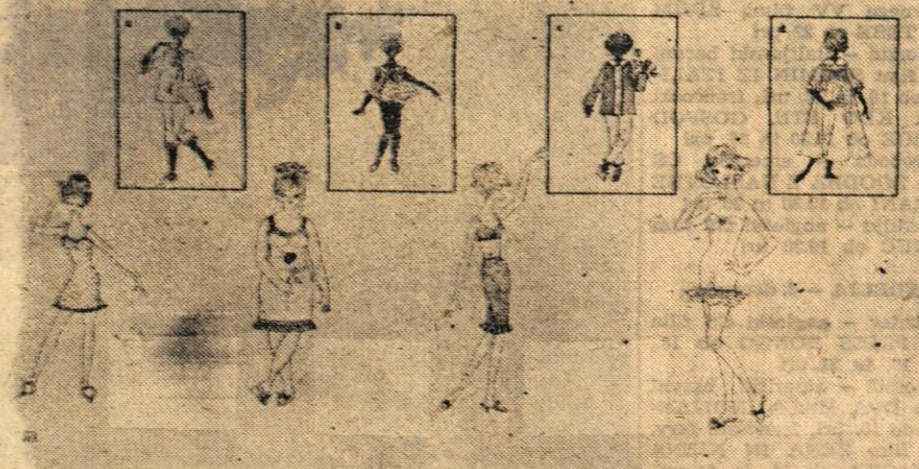
Začimbe in dišave so zelo pomembne in zmotno je mnenje tistih, ki mislijo, da je nezačinjena hrana najbolj zdrava. Kjerkoli je le mogoče, uporabljajmo drobnjak, peteršilj, majaron, rožmarin, zelena itd.

NEKAJ OSNOVNIH PRAVIL

- Uživajte mnogo sadja, mnogo zelenjave, mleka in mlečnih izdelkov. Vso zelenjavo, ki jo moramo kuhati, pokuhajmo čimmanj časa. Zelenjava, solata in razne zelj naj ne manjkajo pri nobeni jedi. Čimmanj uporabljajmo rafinirano živila, kakor poliran riž, belo moko in beljen sladkor.

Tikanje

»Ti« ponudi vedno starejši mlajemu. Kako pa je pri enostanskem tikanju: Ali sme mlada deklica prositi mame svoje prijateljice, da jo tika? Ja, lahko prosite, da vas tika, če imate občutek, da ste ji všeč. Če pa ne, bi lahko prišlo do neugodne situacije.

Kot smo že določevale oblačila v enem izmed naših pomenkov, bomo danes poskusile ugotoviti, katero spalnno oblačilo bo oblekle posamezno deklet. Metka je majhna, zato si mora izbrati oblačilce, ki je ne bo naredilo še bolj neznanjo. Cvetka je premočna in kot vemo, si debele žene izbirajo oblačila, pri katerih črte in šivi potekajo navzdol. Lidija je zelo drobna. Široka spalnna srajca ji bo najbolje pristojala. Zinka, pa čeprav je lepo razvita, je le malce prevelika. Kaj bi pa njej izbrale? Pomislimo, da velike lahko nosijo visoke izrezane hlačke! (Pravilno: Metka — a, Cvetka — c, Lidija — d, Zinka — b).

HRANA PRI HUJŠANJU

Vsak človek, ki ima telesno težo za 10 odstotkov pod normalno težo, je suh. Hujšanju je lahko vzrok bolezen (rak, vnetje jeter, ledvic, obolenja žlez z notranjim izločanjem). Nekateri pa so su-

hi zato, ker potrebuje njihov organizem za normalno delo mnogo več energije. Hujšanju je lahko povzročila tudi pomanjkanje teka. Ti ljudje so navadno visoki, suhi in imajo ozko opsnje. Koža se za-

radi pomanjkanja toščevine lahko nabere v gube. Izločanje prebavnih žlez je zmanjšano. Pri hujšanju, ki ga povzroči kakšna bolezen, moramo ugotoviti to bolezen. Najpogosteje je rak, predvsem pri starejših. Pri zdravljenju hujšanja moramo vedeti za način prehrane. Zvišamo kalorično vrednost prehrane za 400 do 600 kalorij nad normalno. Zvišujemo pa le počasi, ne hkrati. Bolniku ne nudimo hrane z majhno kalorično vrednostjo (juhe, solate, pijače), ker bi se želodec hitro napolnil in bolnik bi imel občutek, da je sit. Čeprav imajo maščobe največjo kalorično vrednost, jih ne smemo dajati v prevelikih količinah. Vedno pa skupaj z ogljikovimi hidrati (krompir, sladkor, testenine, lahko pa tudi v lahko prebavljivi obliki (krema, maslo, šunka, olivno olje). Sadni sokovi so tudi priporočljivi; vsebujejo mineralne soli in vitamine. Beljakovin naj bolnik porabi od 100 do 125 g in polovico od njih naj bo živalskega izvora. Obroki ne smejo biti preveliki in boljše je, če so pogostejši. Izmed vitaminov je predvsem vitamin B najnujnejši.

Igravstvo je moje življenje

21

V gledališču igralec igra celo vlogo, v filmu pa vloge pravzaprav sploh ne doživljaš — Edino vodilo je humanizem

Vprašanj Maruši

Duša Počkajeva, naša odlična gledališka in filmska igravka (PLES V DEŽJU, TISTEGA LEPEGA DNE, MINUTA ZA UMOR) mi je prijazno zrtvovala za razgovor skoraj polovico odmora med dvema predstavama Mikel-nove »Administrativne balade«, s katero je prejšnjo sredo gostovala Drama v Kranju. Tako je nastal tale intervju:

Njeno igralstvo

Katera izmed vaših do-se-danjih filmskih vlog vas je kot igravko najbolj za-dovoljila?

Seveda je bila to vloga Maruše v Hladnikovem »Plesu v dežju«. To je vloga z velikim razponom, ki da igravki velike možnosti pokazati različne plati življenja, saj se vrstijo prizori od veselih pa do »divjih« in tragičnih.

Katera pa izmed odrskih vlog?

V gledališču je bilo takih vlog precej. Vendar zadnje čase ne. Zadnja bi bila Polly v »Beraški operi«.

Kateri izmed vaših filmov pa vas je kot celota najbolj zadovoljil?

Vsekakor »Ples v dežju«. Najbolj prijetno pa je bilo snemanje »Tistega lepega dne«, ker se je odvijalo v prijetnem okolju Podnanosa in ker je pač komedija. Ta film sem gledala z velikim užitkom. Predvsem je to zelo naš film in človek se pri gledanju ne »matra«.

In med odrskimi deli?

Ne bi omenila kakšnega posameznega dela. Moji najljubši avtorji so Arthur Miller, Tennessee Williams in Bertold Brecht. Izmed doma-čih pa imam rada Javorška, ker daje igravcu velike možnosti.

Ali bi se hoteli posvetiti izključno filmu?

Ne!
Kaj najdete kot igravka v gledališču, v filmu pa ne?
V gledališču je večji užitek igrati, ker človek igra celo vlogo. V filmu vloge pravzaprav sploh ne doživljaš popolnoma. V gledališču imam tudi občutek, da odgovarjam sama zase — medtem ko je pri filmu človek odvisen od vrste drugih čimteljev.

Ali vam morda film nudi več kot gledališče?

Pred »Plesom v dežju« sem že zelo veliko igrala v

gledališču, vendar me ni poznal širši krog ljudi. Že takoj po prvem filmu pa je moja popularnost močno zrasla in me zdaj poznajo tudi v drugih republikah. Vidite, popularnost je pri filmu nesorazmerno večja kot pri gledališču. Tudi to je za igravca pomembno in mu da zadoščenje.

Ali se po vašem mnenju filmska in gledališka igra res toliko razlikujeta, da to zahteva posebno šolo za filmske igravce?

Nikoli nisem občutila tako velike razlike. V kolikor je filmska igra različna, je tu že všteta kontrola režiserja, razen tega pa je tudi igralec samokritičen. Potrebno je predvsem pristno občutje — tako pri filmu kot v gledališču. — Brez tega ne gre ne tu ne tam.

Ali naj bi po vašem mnenju igralec sprejel vsako vlogo ali pa naj bi svoje vloge izbiral po določenih kriterijih?

V gledališču ne morem izbirati vlog. In to je tudi prav, ker se človek tudi na slabih vlogah uči. Pri filmu pa je tako, da je kakšna vloga v scenariju videti sijajna, potem pa izpade čisto drugače. Tako mi je bila vloga v »Minuti za umor« čisto všeč. Bila je sicer lahka, toda nudila mi je možnost, da zapojem. Seveda je ta plat vloge zdaj zaradi slabega zvoka videti malo drugače...

Koga izmed filmskih igravcev in igravk najbolj cenite?

Vsi dobri igravci in igravke so mi všeč. Predvsem sem vedno oboževala Anno Magnani, ki me ni nikoli razočarala. Pri vseh drugih pa je pač tako, da niso vedno enako dobri.

Ali med filmskimi režiserji kakšnega posebno cenite?

Zelo mi je všeč Hitchcock, ker zna biti tako privlačen, ker ogromno zna; razen tega je njegov izraz res umetniški, včasih zna biti celo poetičen.

Med našimi režiserji poznam samo tri — s katerimi sem snemala. Zato bi bila težko objektivna. Boštjanu Hladniku sem zelo hvaležna, ker mi je prav on dal možnost, da igram v filmu. Ima tudi res ogromno znanje in bi si nikoli ne pomišljala delati z njim, ker vem, da pri njem ne bi mogla slabo igrati. S Stiglicem je prijetno delati, nimam pa o njem nekega

Domači film

Dejali ste, da vam je izmed vaših filmov najbolj pri srcu »Ples v dežju«. — Ali to pomeni, naj bi slovenska filmska umetnost v celoti ali v svojem pretežnem delu ubrala to smer?

To pa ne! Mislim, da se mora vsak po svoje izpovedovati. Poskušati moramo vse,

Ne bi se trudila iskati neko nacionalno pot. Iti nam mora predvsem za človečnost, za film, ki bo blizu vsem ljudem.

Ali se vam zdi, da pri takšnih ekonomskih in drugih pogojih, kakor jih ima sedaj, naša filmska proizvodnja lahko doseže svoje kulturno poslanstvo?

Mislim, da pogoji niso tako slabi, čeprav je »Triglava« trenutno brez sredstev. Tehnično osnovo imamo dobro, če so celo tuji producenti zadovoljni z našimi tehničnimi uslugami. Lepših kulis kot je naša dežela, si ni mogoče misliti. Pa tudi z majhnimi sredstvi se da nekaj napraviti! Je pa res, da so bile dosedanje izkušnje z zahtevnejšimi domačimi filmi dostikrat slabe...

Življenje

Katero človeško lastnost najbolj cenite?

Poštenost.

Do katere pa imate največji odpor?

Do laži.

Ali bi po vašem mnenju poklic moral povsem zadovoljiti človeka in popolnoma izpolnjevati njegovo življenje?

Jaz sem svoj poklic izbrala tako. Popolnoma me zadovolji. Gojim pa še večje spoštovanje do ljudi, ki ne najdejo v poklicu vsega, pa ga vendar opravljajo v korist vsega človeštva. Ne morem si na primer predstavljati, da bi znanstvenika, ki raziskuje neko bolezen, odkrije neko bakterijo, to delo tako popolnoma zadovoljilo kot mene igranje. In vendar opravlja svoje delo v redu in v korist človeštva.

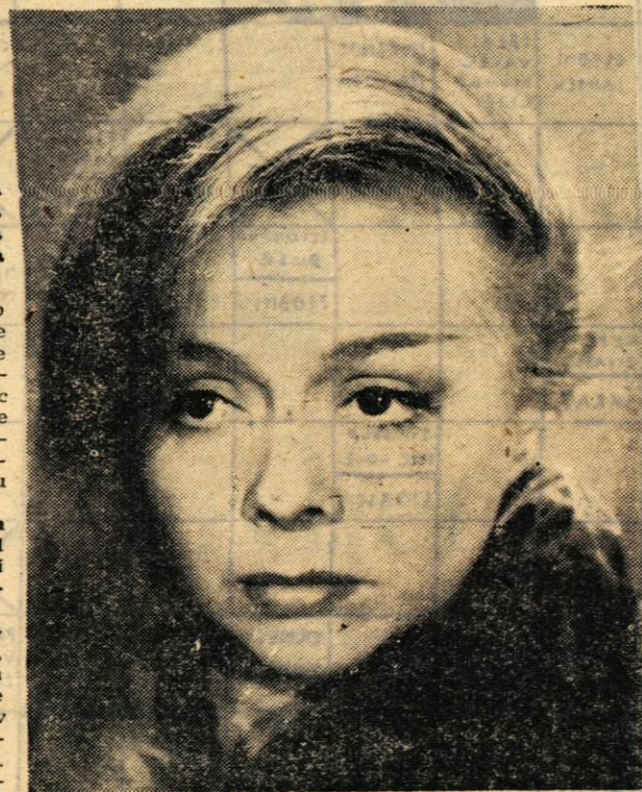
Kaj se vam zdi, da je najtežji problem v življenju sodobnega človeka?

Atomaska bomba in nova vojna. Zgubljenost in serodni občutki so gotovo tudi posledica tega.

Ali imate izbežnikovan kakšen življenjski moment, ki vas vodi pri ustvarjanju in sploh v življenju?

Moje edino vodilo bi bil humanizem.

DUŠAN OGRIZEK

Maruša (Duša Počkajeva) iz sanjskega prizora »Plesa v dežju«

opredeljenega mnenja. Vsem ostalim pa seveda želim veliko uspeha.

Ali boste v bližnji prihodnosti mogoče spet igrali v filmu?
Zaenkrat ne.

Ali je kakšna osebnost iz preteklosti ali iz literature, ki bi jo želeli upodobiti v filmu ali v gledališču?

Nikoli nisem imela toliko časa, da bi kaj več razmišljala o tem. Imamo pa ženske v tem manjšo izbiro, posebno v naši zgodovini... Mogoče bi omenila, da bi si na odru želela igrati Brechtovo »Mati Korajžo«.

da bomo našli svojo pot. Težko je dajati neke »smernice«. Morda najbolj slovenski film pa je »Tistega lepega dne«.

Kakšen naj bi bil torej po vašem mnenju profil naše domače kinematografije, da bi najbolje zadoščila svojemu umetniškemu in splošnemu kulturnemu poslanstvu?

Težko, da bi našla odgovor na to vprašanje, ko ga vsi že toliko časa skušamo najti... Mislim, da je prava pot v poskušanju. Vzemite za primer Stiglicja in Hladnika, ki sta s svojima novima filmoma ustvarila nekaj čisto novega, če ju primerjamo z njunimi prejšnjimi filmi...

	M. IME	IME JES. HOKE- JISTA	SANITETNA POTREB- ŠČINA	DOLOČE- NE BARVE	ŠOLSKA POTREB- ŠČINA	BOLE- ZEN	Ž. IME	UTEŽNA MERA
		ORATI	ZRAK (ANGL.) LETOVISCE PEI OPATIZI			12 MESECEV		
	FAMETEM ČLOVEK	VEZNIK					Ž. IME	NA
TESTA- MENT					REKA V JUGO SLAVIJI			
POKLON DARILO						REKA V AZIJI		
	GLAS- BENI ZNAK				RIMSKA STEVILKA			
REKA V AVSTRIJI				OTOK NA JADRANU				JEZEN
JESSY OWENS		OSEBNI ZAIMEK	PREBI- VAVEC MONGO- LIJE	ZMRZNE- NA VODA		ČASOPIS- MA AGEN- CIJA		
MAJMAN ŠI DEL ELEMENTA				POVRATNI ZAIMEK		PRI CAN- KARJU POGOSTA OSEBA		SESTAV- LJENKA IZ LATINSČINE
GORAT SVET NA PRIMOR- SKEM				ELLONORA DUŠE ZLOBNI		MIKAL- NICA		KRAJŠAVA - ZA ODBOR
	NEPO- ZNAM					KNEZ		
	ŠKRAT					NAS REPRE- ZENTANT		
SO- GLAS MI- KA			TIP SRED- NJE ŠOLE				GRŠKA ČRKA	
			LIJAK					NOTA IZ SOL- MIZACIJE
VEZ- NIK				ERNEST REMAN		PREBELO- VALNICA ZITA		PREDLOG

Mesto, ki v stiski pomaga

(Nadaljevanje s 7. strani)
JESENICE

Jeseničani so odlašali z odločitvijo in običajno zahtevali nekaj časa za premislek. Med njihovimi odgovori pa je bilo skoraj dve tretjini pritrdilnih.

Prebivavec Jesenic

— Ne morem vam pomagati. Zelo mi je žal. Od kod pa kličete?

— Iz javne govorilnice.

— Res, nimam denarja.

Prebivavec z Jesenic

— Nisem prevoznik

— Nisva se razumela. Za posojilo prosim.

— Lahko pridete. Ali veste,

kje stanujem? Na Javorniku, kjer gradijo novo cesto.

Prebivavka z Jesenic

— Oglasite se po peti uri. Pogovoriti se moramo. Ne morem pa vam za gotovo reči, če boste posojilo dobili.

RADOVLJICA

Radovljičani so na naši razpredelnici človeškega odnosa na zadnjem mestu. Toda ta njihov odnos zopet ni tako slab. Slab je samo takrat, če ga primerjamo z ljudmi v drugih mestih, ki so se bolje »držali«. Meščani Radovljice so večkrat prekinjali telefonsko zvezo. Ali je temu kriv njihov odnos do tujih težav ali slaba telefonska služba, je težko ugotoviti.

ZDRAVKO TOMAŽEJ

Nagrajna križanka

Uredništvo »Glas« reševavcem nagrajne križanke pripravilo deset nagrad, in sicer:

1. nagrada: 3000 dinarjev
2. nagrada: 2000 dinarjev
3. do 7. nagrada: 1000 dinarjev
8. do 10. nagrada: knjige

Rešitve pošljite na uredništvo do vključno četrтка, 6. decembra 1962. Javno žrebanje bo v prostorih uredništva v petek 7. decembra 1962, ob 16. uri.

Cez zimo, ko imajo tudi mladi več časa, so knjižnice kotichek, v katerega se radi zatečejo

Cicibani bodo postali člani pionirske organizacije

Ze dalj časa se po vseh šolah na Gorenjskem, v pionirskih odredih in starešinskih svetih pripravljajo na proslavljanje dneva republike. Letos pa bodo ta praznik še bolj

To je prav gotovo velike dan, saj bodo naši najmlajši člani prav s tem dnem — do slej cicibani — postali pionirski člani pionirske organizacije.

Zato prav vsem cicibanom, ki se bodo v teh dneh prvič vključili v delo svojih pionirskih odredov, iskreno čestitamo in želimo, da bi ta dan — praznik zabave in veselja vseh pionirjev — preživeli čim lepše in srečneje!

**mlada
rast**

slovesno praznovali. V dneh pred velikim praznikom bodo sprejemali nove, mlajše člane v pionirsko organizacijo, ki prav letos praznuje dvajsetletnico.

Starejši pionirji pripravljajo izbrane kulturne sporede, tovarišice učiteljice in borci, ki jih bodo povabile nekatere šole na ta dan, pa bodo pripovedovali o življenju in hrabrosti naših najmlajših med NOV.

Cicibani bodo izrekli pionirsko zaobljubo, nato pa bodo dobili čepice in rdeče rutice, jih ponosno zavezali okoli vratu in prvič pripeli nanje pionirske značke.

29. november - rojstni dan naše republike

Pred devetnajetimi leti — 29. novembra 1943 — so se v Jajcu — v malem bosanskem mestecu — zbrali delegati iz vse Jugoslavije in se po težkih bojih objeli kot bratje, saj so prišli na II. zasedanje AVNOJ zato, da uresničijo davno željo delovnih ljudi, to je, da ustanovijo socialistično republiko Jugoslavijo.

Pređvojnja krajjevina Jugoslavija je spadala med najbolj zaostale države na svetu. Voditelji stare Jugoslavije so se pustili podkupovati tujcem, da so nas lahko izkoriščali. Po fašističnem napadu so začeli služiti okupatorju. Tedaj pa je večina naših ljudi težila le za enim samim ciljem — ustanovitvi svobodno državo. Voditelj jugoslovanskih narodov v oboroženem spopadu za osvoboditev je postal maršal Tito. Borci — partizani — so venomer ponavljali — boriti se do zmage in osvoboditi domovino.

Danes proslavlja naša republika svojo devetnajstletnico. Čeprav je še mlada, je danes močna in enotna. Vsako leto, ko praznujemo DAN REPUBLIKE, se v istem hipu z ljubeznjivo spomnimo na maršala Tita, ki nas je vodil skozi vse borbe do zmage, da smo danes lahko ponosni in srečni, da živimo v Jugoslaviji, ki je vsako leto močnejša socialistična skupnost.

Sonce - izvor življenja

Kadar Sonce gledamo z Zemlje s prostim očesom, je videti manjše od Meseca. Vendar je premer Sonca okoli 400-krat večji od premera Meseca, ampak je zato razdalja od Zemlje do Sonca 400-krat večja kot od Zemlje do Meseca.

Prostornina Sonca je 1 milijon 300.000-krat večja od prostornine Zemlje. Vsi planeti skupaj: Jupiter, Neptun, Uran, Zemlja, Venera, Mars, Pluton, Merkur, Saturn ne predstavljajo niti 1 odstotka teže sončne mase.

Razdalja od zemlje do Sonca znaša 150 milijonov kilometrov. Zamislimo si, da bi iz tega izstrelili granato proti Soncu s približno hitrostjo 1 km v sekundi. Ta bi prišla na Sonce v petih letih. Brzovlak s hitrostjo 100 km na uro bi prispel na Sonce šele po 172 letih.

Sestavo Sonca si razlagamo s pomočjo tako imenovane spektralne analize, ki proučuje spektre teles. Predstavljajmo si: sončnega dne zagnemo okna tako, da nastane v sobi mrak in bi le skozi ozko razpoko v zavesi pustili sončni žarek. Na tleh

ali na zidu bi videli svetlobni trak. Če bi na ta del postavili tristranično stekleno prizmo, bi žarek menjal svojo smer in namesto svetle črte bi se na zidu pojavila cela vrsta mavričnih barv.

Spektri zvezd — in med njimi tudi Sonca — so navadno videti kot nepretrgan raznobarven žarek — prekinjen s temnimi linijami. In prav te temne linije nam govorijo o materiji, ki je na zvezdah, pa tudi na Soncu. Znano je, da je na Soncu več kot polovico nam znanih prostih materij, kot so aluminij, baker, platina, srebro itd.

Temperatura na sončni površini znaša več kot 6000 stopinj. Razen tega da pada na stane v sobi mrak in bi le skozi ozko razpoko v zavesi pustili sončni žarek. Na tleh

količine vode iz oceanov in morij, da ustvarja oblake, vetrove in morske tokove. Količina toplote, ki jo sprejme naša Zemlja v eni minuti, bi lahko do vrenja segrela 100.000 km³ vode.

Niti eno drevo (grm ali cvet) se ne bi moglo razvijati brez sončnih žarkov. Danes

se že v velikem merilu opravljajo poizkusi z neposrednim izkoriščanjem sončne energije s pomočjo posebnega mehanizma, to je izkoriščanje rumenega premoga. Obstajajo aparati, s pomočjo katerih se lahko sončna energija neposredno spreminja v električno.

KRATKO - ZANIMIVO

● VITAMIN C IN NAS ORGANIZEM

Vitamin C ima zelo važno vlogo v našem organizmu. — Pomanjkanje tega vitamina povzroči težke bolezni, kot so skorbut, rahitis in nekatere druge. Poleg tega vitamin C ščiti organizem pred različnimi infekcijami.

● NESTRUPENE KAČE UNICUJEJO STRUPENE

V Braziliji je neka vrsta nestrupenih kač, ki uničuje strupene. Ta koristna kača je lahko dolga tudi dva metra. Svoje žrve išče ponoči. Lovci, ki lovijo po brazilskih gozdovih, poznajo to vrsto kač

in pazijo, da jih ne poškodujejo.

● ODPORNOST LAS

Človeški lasje so zelo odporni, približno tako kot cink. Vsi lasje na glavi nekega človeka bi uspešno prenesli težo dva do tri tisoč kilogramov.

● POVRŠINA ZEMLJE

Površina zemlje znaša 510 milijonov kvadratnih kilometrov; morje zajema 361 milijonov kvadratnih kilometrov, celotna vodna masa znaša 1370 milijonov kubičnih kilometrov, a težka je 1,44 milijonov ton. Največja globina morja je v Tihem oceanu, to je 11.521 metrov.

»Ne obupajte, dragi Hastings!« je dejal Poirot. »Kot vidite, smo začeli delati.«

18.

POIROT — GOVORI

Franklin Clarke je prišel naslednjega popoldneva ob treh. Brez vsega obotavljanja se je lotil zadeve.

»Gospod Poirot, nezadovoljen sem!«

»Tako, Mr. Clarke?«

»Nič ne dvomim, da je Crome spreten uradnik, toda po pravici povedano, nekaj se mi upira. Tole njegovo obnašanje — kot da vse najbolje ve in zna! Nekaj takega sem omenil že vaju prijatelju, siru Hastingsu že v Churstonu, toda doslej sem imel opravka z zadevami svojega brata in se nisem utegnil ukvarjati s primerom samim. Mnenja sem, gospod Poirot, da ne smemo leči kar tebi nič meni nič v zapeček...«

»Isto trdi kar naprej tudi M. Hastings.«

»... Temveč, da moramo začeti delati! Na umor, ki bo sledil, se moramo pripraviti!«

»Torej mislite, da bo sledil še en umor?«

»Vi ne?«

»O, gotovo!«

»Organizirati se moramo!«

»Tak, kaj imate za bregom?«

»Predlagam, da bi ustanovili ligo — pod vašim poveljstvom — ligo, ki bi jo tvorili prijatelji in sorodniki umorjenih žrtev.«

»Dobra ideja!«

»Veseli me, da vam je všeč! Če staknemo vsi glave skupaj, pridemo, tako se mi zdi, prav gotovo do kakega uspeha. Ko pride naslednje svafilno pismo, bomo pripravljene in nekdo od nas utegne morda — prav zelo verjetno sicer res ni — le spoznati koga, ki je bil morda poleg pri enem prvih treh umorov.«

»Razumem, Mr. Clarke, in misel odobravam, vendar ne smete pozabiti, da sorodniki in prijatelji ostalih žrtv ne živijo v enakih razmerah kot vi. Po službah so in čeprav bi morda dobili šopuste...«

Franklin Clarke ga je prekinil. »To je tisto. Jaz sem med njimi edini, ki lahko plača račun. Sicer tudi jaz nisem premožen, toda moj brat je bil bogat in prej ali slej podedujem ta denar. Rad bi, kot rečeno, zbral legijo in vsakemu sodelavcu plačal za njegovo delo tisto, kar zdaj zasluži in mu seveda povrnil njegove izdatke.«

»Iz katerih ljudi pa bi hoteli sestaviti to legijo?«

»O tem sem že nekoli razmišljal. Gospodični Margareti Barnardovi sem tudi že pisal. Zamislil je pravzaprav njena. Predlagam torej: samega sebe, Miss Barnardovo, Mr. Donalda Fraserja, ki je bil zaročen z umorjeno deklico — potem nečakinjo stare žene v Andovru — miss Barnardova ve za njen naslov. Da bi nam mož stare žene mogel kaj koristiti, ne verjamem — menda je vedno pijan. Tudi starši mlade deklice so najbrž prestari za naše namene.«

»Pa nihče drugi?«

»Ja — hm, miss Grey.« Pri tem imenu je nekoliko zardel.

»Oh, Miss Grey?« Ni človeka, ki bi znal dvoje besed izreči s tako ironijo kot Poirot. Kot da so Franklinu Clarku zdrknila naenkrat tri desetletja s pleč; v trenutku je bil tak kot šolarček v zadregi.

»Ja, veste, miss Greyeva je bila več kot dve leti pri mojem bratu. Vso pokrajino pozna, ljubi in sploh vse. Mene poldrugo leto ni bilo tu.«

Poirot se ga je usmili in je začel razgovor s nečim drugim. »V Orientu ste bili, ne? Na Kitajskem?«

»Da. Imel sem neke vrste polnomoč, da sem lahko nakupoval za svojega brata.«

»To je moralo biti pa res zelo zanimivo. — To, prav, Mr. Clarke, vaša zamisel je prav dobra! Sele včeraj sem dejal Mr. Hastingsu, da bi bil potreben nekak razgovor z vsemi, ki se jih ta zadeva tiče. Skupno bi morali premleči vse vtise, govoriti o stvari, govoriti in še — govoriti. Od kake čisto nedolžne opazke utegne priti razsvetljenje.«

Nekaj dni nato se je »liga« zbrala v Poirotovem stanovanju.

Ko so sedeli vsi okrog mize in pokorno zrlili Poirota, ki je kot predsednik sedel na vrhu mize, sem jih, ne da bi kdo opazil, motril vse

povrsti, da bi mi tako potrdili moje prve vtise ali pa da bi jih ovrgli in popravili. Posebno trojico so tvorila dekleta — nenavadno svetla lepota Tore Greyeve, temna energija Margarete Barnardove, s svojimi prav po indijsko negibnimi potezami, in Mary Drover, ljubka v svoji črnini, s svojim lepim, pametnim obrazom. Oba moža, Franklin Clarke, velik, zarjavel in zgovoren, in Donald Fraser, zaprt in miren, sta si bila v zanimivem nasprotju.

Poirot ni mogel upirati skušnjavi in je spregovoril. Imel je pravi pravcati govor.

»Dame in gospodje! Znano vam je, zakaj smo tu. Policija se po svoje na vse pretege trudi, da bi razkrila zločinca. Tudi jaz počenjam isto — na svoj način. Zdi pa se mi, da bi združba osebno zainteresiranih in osebno poznavstvo z žrtvami utegnila voditi k uspehom, ki bi jih tuji ljudje, ki stoje izven tega kroga, ne mogli nikdar doseči.

Trije umori so tu — stara žena, mlado dekle, starejši mož. Le eno veže vse te tri osebe med seboj: En in isti zločinec jih je ubil. To se pravi, da je en in isti mož moral biti na vseh treh krajih in da ga je moralo na teh krajih videti dokaj veliko število ljudi. Samo ob sebi umev-

no je, da je zločinec blazen. Tudi to je gotovo, da mu na videz tega ni poznati. Ta mož — mož pravim, je pa prav tako lahko tudi ženska — ima v sebi vso zvitost blazneža. Posrečilo se mu je sledove za seboj popolnoma zabrisati. Policija ima sicer nekaj nedoločnih sledov, toda ničesar, po čemer bi se lahko ravnali. Kljub vsemu pa morajo biti tu nesporne stvari. Vzemimo en sam primer: ta zločinec ni mogel priti kar tebi nič meni nič polnoči v Bexhill in najti na obrežju dekle, katero ime se začenja z B —

»Ali moramo to razčlenjati?« Donald Fraser se je ogasil. Notranja bolečina mu je očitno narekovala te besede.

»Vse moramo razčleniti, dragi gospod,« mu je odvrnil Poirot, obrnjen k njemu. Nihče ni tukaj zato, da bi prizanašal svojim čustvom in da ne bi mislil na določene posameznosti, temveč je zato tukaj, da bi se pomenil o vseh, najmanjših podrobnostih, pa če bi te malenkosti še tako pekile njegovo dušo. Nikakor tedaj ni bilo slučajno, da je postala Betty Barnardova žrtev ABC. Moral jo je posebej izbrati — in je torej umor naredil načrtno. To se pravi z drugimi besedami: moral je izvohati ves položaj. Moral je proučiti vnaprej razne stvari — pravi dnevni čas za umor v Andovru — navade sira Carmichaela Clarka v Churstonu. Zaradi tega povsem zavračam misel, da bi se ne moglo najti nobenega migljaja, nobenega sledu, ki ne bi pomagal, da bi razkrinkali zločinca.

Prepričan sem, da vsakdo od vas o zločincu nekaj ve, morda celo mnogo ve, le zaveša se ne, da to ve. Prej ali slej pa bo zaradi našega sodelovanja in pogovarjanja prišlo nekaj na dan

in postalo nepričakovano važno. Prav tako s tem, kot s tisto igro, pri kateri vsak soigravec priloži svoj delček k skupni sliki, katere pa ni če en delček manjka, ki pa sam po sebi na videz tudi nič ne pomeni.«

»Besede!« je dejala Margareta Barnardova.

»Kako?« Jo je Poirot začuden pogledal.

»Kar tu pripovedujete, ni nič drugega kot prazne besede brez praktične vrednosti!« Govorila je z mračno, obupno energijo, ki sem jo kot bistven del njenega značaja že davno opazil pri njej.

»Besede gospodične so le zunanja obleka misli.«

»Tako? Jaz pa mislim, da je to zelo pametno,« je odvrnila Mary Drover, »res, miss! Dogodi se, da vidite stvar jasno pred seboj šele, ko se temeljito porazgovorite o njej. Do kakega pričanja pridete včasih, ne da bi prav vedeli, kako. Pri razgovoru pride dosti stvari na svetlo.«

»Res je sicer, pravijo, da je govoričenje nasprotje dejanj, v tem primeru pa je ravno obratno res,« je pristavil Franklin Clarke.

»Kaj pa vi mislite, Mr. Fraser?«

»Zelo dvomim, da bi se to, kar vi trdite, gospod Poirot, dalo tudi praktično uporabiti!«

»Kaj pa vi mislite, Tora?« se je obrnil Mr. Clarke k miss Greyevi.

»Mislim, da je vedno dobro, če se ljudje porazgovorijo med seboj.«

»Kako bi bilo,« je predlagal Poirot, »če bi vsi skupaj premislili svoje spomine neposredno pred umorom? Morda bi začeli vi, Mr. Clarke.«

»Čakajte, torej! Zjutraj tistega dne, ko je bil umorjen moj brat, sem šel jadrat. Ujel sem osem zobatev. Dokaj daleč zunaj v zalivu. Dobro se še spominjam, kaj vse smo jedli doma. Potem sem zaspal v mreži na vrtu. Čaj. Pisal sem pisma, zamudil pošto. Potem je bila večerja — ni me sram povedati, da sem po večerji spel enkrat bral Julesa Verne, ki sem ga kot deček imel tako rad. Potem je pozvonil telefon —

»Dovolj! Zdaj pa pomislite, Mr. Clarke, ali ste davi na poti k morju koga srečali?«

»Precej ljudi.«

»Ali se lahko spomnite nanje?«

»Niti najmanj!«

»Prav res ne?«

»Tedaj — čakajte — najprej je bila tam silno obilna ženska — imela je progasto svileno obleko — pri njej je bilo dvoje otrok... na obali dva mlada moška s foksterierom, ki sta mi cvililo v vodi — smešno kako, se počasi obnovi metala kamne in — ja — deklet svetlih las, ki je v spominu drugo za drugim — kot bi človek razvijal film.«

»Dober poskusni kunec ste! — In potem, pozneje, na vrtu, na poti proti poštnemu uradu — ?«

»Vrtinar je zalival... in na poti proti pošti? Skoraj sem se zalezel v bicikel — prismojeno ženšče, cincalo je po cesti sem ter tja in nekaj kričalo svojemu prijatelju, ki jo je gledal... To pa bi utegnili biti tudi vse...«

Poirot se je obrnil k Tori Grey: »Pa vi, gospodična?«

S svojim krepkim, jasnim glasom mu je odgovorila: »Zarava sem s sirom Carmichaelom odpravila na pošto, porazgovorila sem se z gospodinjjo. Popoldne sem pisala pisma in delala ročno delo, se mi zdi. Težavno se je spomniti vsega, bil je tak dan kot vsi drugi. Zgodaj sem šla spat.«

Cudil sem se, da Poirot ni spraševal dalje. Obrnil se je k Margareti Barnardovi in dejal: »Miss Barnardova, ali se spomnite vseh podrobnosti tistega dne, ko ste videli svojo sestiro zadnjokrat?«

»Bilo je to kakih štirinajst dni pred njeno smrtjo. Za weekend sem bila doma, in ker je bilo lepo vreme, sva se šli v Hastings kopat.«

»In kaj sta se pomenkovali?«

»Povedala sem ji prav pošteno svoje mnenje, je odvrnila Margareta.«

»In sicer? O čem pa je govorila ona?«

Dekle je v napetem razmišljanju grbančilo čelo. »Dejala je, da je izdala ves svoj denar za nov klubuk in za dvoje letnih oblek. Potem je omenila Dona... in da ne more trpeti Mill Hill gleyeve — to je njena sodelavka — potem sva se smejali Merrionki, lastnici lokala... drugega se res ne spomnim več...«

Vse se je odvijalo po natančnem razporedu, čeprav so bili v zaporih. V neizprosni gestapovskih zaporih sredi prelepe gorenjske vasice Begunje. Vse: vstajanje, telovadba, zajtrk, delo, zasliševanje, prav vse je bilo ob natanko predvideni uri. Vsak dan so vstajali ob pol sedmih, potem pa so použili za centimeter visoko nekakšne črne kave.

Toda — vsak dan vendar ni bilo tako! Kadar je bilo na vrsti streljanje takev, so jih dvignili že ob petih zjutraj. Sicer so se delali, kakor da kličejo samo prizadete, resnično pa so tiste, ki so jih pripravili za streljanje izbrali tako, da so jih jemali iz vseh sob. To posebno, kadar je

tudi bal se je zanj, zato je razen njega imel več razvejanih zvez, ki so skrbele za obveščanje. Da bi ga pomiril, mu je zatrdil:

«Ciril, saj dotlej vendar nisi napravil še nobene napake. Tvoja konspiracija je imenitna. Vse kar praviš, so samo ugibanja. Razumi: potreben si TU! In ne misli napak: v gozdovih je glava stalno v borbi.

Ciril je vedel, da so pač potrebne organizacije take, da mora naprej širiti OF, in to dokler se bo le dalo na ta način: ostati v dolini med ljudmi! Zato se ni več upiral, le to je rekel, da ima občutek, kot bi ga na vsakem koraku tipali zasledujoči pogledi.

Počasi in skrivaj je na ležišču pretipal vsako košček kruha ter iskal nekaj. »Brez česar ni bilo mogoče živeti! In tisto je kmalu našel: med prsti je začutil tako spretno zvito in v kruhu pavaljano majhno gmoto, da bi vsakdo mislil, da je to samo košček testa iz slabe moke. Toda znotraj je bila majhna, čisto tanka žagica za železo!

To je torej pomenilo, da mora in more izsiliti izhod!

A zaenkrat tega ni bilo mogoče napraviti; zakaj v sobi je bilo preveč ljudi, čeprav zapornikov. To bo uporabil, če ga bodo vrgli v samico! Ah, da! Naj to hkrati pomeni, da ga to še čaka, da so zunaj zvedeli o izdaji in da ga bodo še temeljito »zasliševali«?

Kruh je potem razdelil na majhne koščke in prav vsak v sobi je dobil en zalogaj. Ciril sam niti grizljaja ne več!

Da tega nikoli ne bi storil! To je sam razumel že naslednje jutro! Gestapovci so zvedeli, da je ves kruh razdelil in da je razdelil tudi vse ostalo. To je pomenilo dvoje: da je bil tudi v Cirilovi sobi pomešan gestapovec — domačin in da so po tem — Cirilovem tovarištvu gestapovci uganili, kakšen človek mora biti Ciril!

Zaropotala so vrata in stražar se je s praga zadržal:

«Ciril Okorn! Z menoj!»

Tako je Ciril odšel pred zasliševavce!

Cez nekaj ur so privlekli nazaj podplutega zmršenega in še vedno na pol nezavestnega...

Tako se je vleklo nekaj dni in vsak dan je bilo slabše. Ciril je komaj stal na nogah. V celicah ga pa niso vtaknili: tam je bil za strah in vzgled drugim!

Paket je dobil tudi tisti neznani konjski mešetar. Toda ta je nekaj malega ponudil samo sosedu, z ostalim pa se je krepčal sam. Brez besed so ga opazovali, kako je vedno imel kaj v ustih.

Cez nekaj dni je spet prišla tista zloglasna peta jutranja ura, ki je spravila na nemirne noge vso kaznilnico! Po hodnikih so odmevali koraki, stražarji so se zadržali na zapornike za prazen nič, odpirala so se vrata in s pragov so revskali imena:

- Mirko ta in ta,
- Karel ta in ta,
- Martin ta in ta,
- Tomaž ta in ta,
- Rudolf ta in ta!

Tako na desetih pragovih po pet imen!

Na hodnikih je bilo nemirno. Nemirni so bili tudi gestapovci! Zgodilo se je nekaj večjega. Partizani so jih naklestili in zdaj divjajo nad zaporniki! To ni bil za Cirila in ostale izraz nemških uspehov in nemške moči, temveč prav obratno.

Tako je razmišljal Ciril tam v kotu, ko je zaslislal tudi svoje ime! Prebledel je in vstal. V sobi je bila tišina, da bi slišal brenčati muho!

Pet teles se je sklonilo, da bi pobrali še suknjice, a je gestapovec revsnil zadržano in zlobno:

«Saj jih ne boste potrebovali! Zdaj pa hitro!»

Nobenega poslavljanja, nič naročil! Vse so ostalim, ki so se gnetli v sobi kakor zmedene ovce, povedale oči odhajajočih! Ciril je skušal hoditi čimbolj pokonci, čeravno ga je od zasliševanja bolelo vse telo!

Tistih pet je bilo že pri vratih, ko se se je nekdo pri oknu sproščeno nasmehnil in v to grozljivo tišino rekel:

«Pa sem se spet zmazal!»

Vsi so se ozrli vanj z jezo in očitki v očeh. Spregovoril je nekaj bogokletnega in grdega. Ta pregrešni človek je bil konjski mešetar!

Vrata so se zaprla, po hodnikih pa so se zaslislali togi koraki tistih, ki so ta dan morali umreti. Še ostreje pa so odmevali koraki stražarjev, ki so obsojence priganjali na dvorišče k tovrnjaku!

Vseskozi pa je Ciril razmišljal o tisti žagici, ki je brez haska tedaj ležala skrita na njegovem ležišču...

I V A N J A N

V vsakem je tlelo

Šlo za večjo skupino. Tako dejansko v tistih dneh in nočeh ni bilo miru. V vsakem je tlelo in se razgorevalo dvoje: zdaj, danes bodo poklicali tudi mene, hkrati pa ono drugo: morda bom ušel tudi naslednjemu streljanju! Ta ali oni si je tudi želel:

«Samo da partizani v mojem kraju ne bi storili kaj nevsučnega! Potem bo konec!»

Negotovost je razjedala bolj, kot je bilo videti na zunaj. Tu ni bilo treba, niti zaradi lepšega ne, vedno smrtno obsodbe, da se je tvoje ime naslednji dan znašlo na rdečem plakatu, ki so po pokrajini širili grozo, strah in tudi sovražstvo ter odpor!

Ciril je bil doma iz okolice Kranja, kamor je hodil v tovarno. Le zakaj mu tovariši z Jelovice niso dovolili, da bi šel v gozdove, da bi se pridružil oboroženim partizanom?

«Ne, ti tu, v dolini koristiš več, kakor bi pri nas. Ljudje ti zaupajo in organizacija raste!» ga je prepričeval in mu obenem pravzaprav veleval okrožni sekretar, ki je bil v gozdovih že vse od poletja 1941.

«Saj ti pravim, da čutim, kako mi sledijo na vsakem koraku!» je potihno dokazoval Ciril svoje.

«Samo zdaj se ti to. Sicer pa... prostovoljce zelo radi sprejemamo. A kdo bo prevzel tvoje delo?» je pokazal prave karte okrožni.

Ciril je vedel, da ga je oni zgrabil pri koreninah, vendar je zamrmral:

«Ničče ni nenačelnostljiv. Saj tudi sam tako trdiš!»

In ker je okrožni molčal in vrgel proti njemu samo svojevrsten pogled, je Ciril dodal:

«Počutim se, kakor bi s šivanko bezal leva, ki me opazuje samo z enim očesom!»

V resnici so skoraj vsak dan takrat odpeljavali njegove tovariše, ki so sicer sodelovali v organizaciji, kaj takega in toliko, kolikor je delal on, ni bilo moč pripisati nobenemu. On je bil tankajšnji sekretar, ki je še vsak dan hodil v tovarno, da bi lažje organiziral, da bi lažje vzdrževal stik s terenom. Zato sta oba, okrožni in on vedela, kako je. In okrožni ni mogel zdaj drugače, kot da je rekel:

«Tako torej? Vse dotlej nisem vedel, da se znaš tudi bati!»

Ciril je bil vedno najbolj občutljiv, če mu je kdo rekel kaj takega, zato je zaklel in odnehal:

«Kot da ne vidiš, kako so nas že zredčili! A če mora tako biti...»

Okrožni je dobro vedel, kako dragocen človek je Ciril, ki mu je pomagala vsa družina. In

Preden sta se razšla, je okrožni povedal:

«Delaj kot doslej. Če bo prišla prava nevarnost, te bomo zadosti zgodaj spravili k nam!»

Ni minil teden, pa se je Ciril znašel za zidovi begunjske kaznilnice.

To je bila pomlad 1942, čas, ko so se Nemci zakleli, da bodo iztrebili partizanstvo in z njim vred vse organizacije po dolini. Zapori so bili polni in skoraj vsak dan so ljudji odvažali s črnimi avtomobili, od koder so vračali mrtve!

V zaporih pa niso bili samo taki kakor Ciril. Vmes so bili podtaknjeni različni ljudje, pripeljani iz najrazličnejših krajev. Veliko je bilo tudi takih, ki so jih pripeljali tja samo zato, ker so blizu njihovega kraja partizani izvršili kako svojo nalogo. Sicer pa nihče tu ni zaupal drugemu, zakaj kdo je vedel, kateri izmed njih je bil podtaknjen od gestapa, da bi izzival, prisluškoval in tožil. Gestapovski aparat je bil vselej peklensko speljan! K sreči pa v sobi, kjer je bil Ciril, ni bilo znancev. Poznal je le enega, ki je bil vseskozi nekakšen konjski mešetar, s katerim pa se ni nikoli družil. Cirilu se je čudno zdelo, da je zaprt, v kakšno samico pa ga niso vtaknili? Mar je to pomenilo, da je bil tudi on tu samo kot eden takih, ki čakajo tam kakor ara in predstavljajo zavoro pri partizanskih akcijah? Da je tu kot klavna živina pripravljena za talca?

A Ciril ni bil naiven. Na zaslišanjih je zvedel, da ga obtožujejo natanko tistega, kar je delal za OF! Toda dotlej mu še niso postregli z dokazi in on je tajil in se delal nevednega.

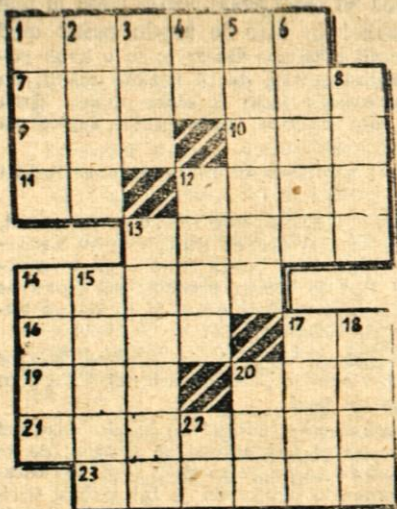
Trpel je z ostalimi, zakaj skoraj vsak dan so koga zbudili že ob petih — in potem tistega niso videli več. Vsak, ki je odhajal je imel čudno blede barvo in svojevrstno vlažne oči! Tako se gestapovci v neprestani napetosti, negotovosti in strahu držali nekaj sto ljudi, zaprtih v velikih sobah, kjer se jih je stikalo po okoli petdeset! Prav to, zlasti negotovost, pa je bilo tisto, kar človeka vedno najbolj razjeda. In pri tem niso vedeli, kaj se je zgodilo zunaj tisti dan.

Ciril je nekega dne dobil paket. Paket od doma! Kaj to pomeni ve lahko samo tisti, ki je bil že na smrt lačen ali pa je že večkrat stal na robu groba. In v paketu je bil kruh, ki so ga gestapovci sicer pri pregledu razrezali, nedotaknjen listič, na katerem je razen ostalega pisalo:

«Brez kruha ni mogoče živeti!»

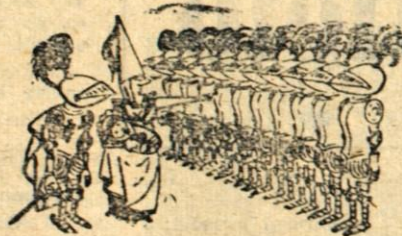
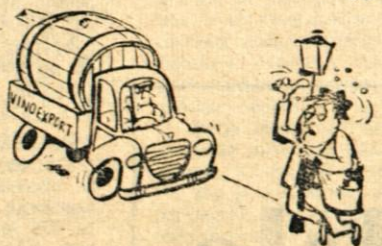
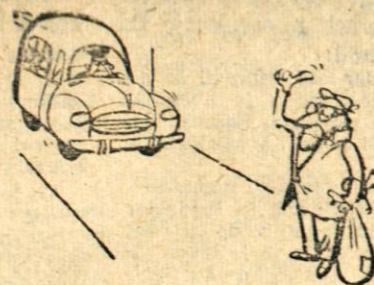
Ciril je vedel, da ta stavek nekaj pomeni. Vedno so si med seboj sporočali tako zapleteno in hkrati vsebinsko smiselno, da je kmalu uganil, kaj naj bi vseboval ta stavek.

Križanka št. 67

Vodoravno: 1. pomanjkanje hrane, 7. zofa brez naslonjala, 9. vrtnina, 10. trenutek, 11. najvišja igralna karta, 12. moško ime, 13. kovina, 14. čitati, 16. zelena drevesna žabica, 17. kratica na receptih, 19. reka v Avstriji, 20. kurir, 21. pošica, 23. kosaški poglavar.

Navpično: 1. uta, 2. gora na polotoku Halkidiki v Grčiji, 3. zbor, 4. italijanska znamka avtomobilov, 5. otočje v Tihem oceanu, 6. mesto v zahodnem delu Romunije, 8. grški slikar, 12. sorodnica, 13. železo s posebnimi privlačnimi lastnostmi, 14. odvzem slin ali sluzi v medicini, 15. dohodek iz obresti, 17. ozka odprtina, 18. načrt, 20. osamljen, 22. kemijski simbol za lantaan.

Tale je pravi!

RESITEV KRIZANKE št. 66

Vodoravno: 1. oklep, 6. Kropar, 8. LO, 9. olih, 11. epoleta, 13. Pale, 14. T(ngrid) B(ergman), 15. ritina, 17. habat.

Avtostop

Vidno mesto

— Šef reklame mi je naročil, naj to obvestilo obesim na vidno mesto!

Bolezen

— Imam zelo močne bolečine v glavi...
— Slecite se, pa bomo takoj videli!

PREDNOST

— Mislim, da si se zdaj prepričal, kakšne so prednosti malih avtomobilov!

dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti

1. MAREC — Po očkovem odhodu smo venomer razmišljali, če je srečno dospel. Stal sem na dvorišču, ko se je pripeljal kolesar in mi izročil listek iz Bodzentyna. Zelo smo se razveselili, kajti vse je v redu in očka pride zvečer. Očka se je vrnil takoj po kosilu in dejal, da se tetin podnajemnik sploh noče izseliti iz stanovanja. Očka je medtem strpal krompir v majhno podnajemnikovo klet in jo zabil z žebli. Tudi posteljo je pustil tam.

3. MAREC — Očka se je danes odpeljal v Kielec, da bi kupil marmelado in sladkor. Prinesel pa ni ničesar, ker ni imel voza, stvari bo pripeljal šele v petek. O izselitvi ni povedal ničesar novega.

5. MAREC — Stric iz Bodzentyna je prosil očka, naj kupi zanj kvintal rži. Kupil jo je in mu jo danes odpeljal, obenem pa tudi 1,5 kvintala krompirja za nas... Očka se je odpeljal zgodaj in zatem nismo več zaspali. Okrog četrte ure je prišlo neko židovsko dekle povprašat za svet, ker so schulzeju dali svoje polje, zdaj pa je prispel drugi, brez zemlje, s papirji z občine, pa želi, da mu jih Zelman podpiše, tega pa ni tuka, ker je odšel v Bielin. Prišla je, ker je vedela, da odhaja stric v Bielin, in hotela naročiti, naj bi prišel oče, toda strica ni bilo več. Ta, ki je prispel k njim, ne dovoli, da bi prodajali slamo, seno, gnoj in druge reči. Ko je

stric prišel, se je očka že vrnil. Stric je povedal, da so orožniki dovolili izselitev v Bodzentyn. Daleszyce in Bielin in da lahko vzamemo vse s seboj.

Ze v začetku 1942. leta so v radomskem področju pričeli koncentrirati Žide v krajih, ki so ležali ob železnicah ali glavnih cestah. Okupacijske oblasti so zbirale židovsko prebivalstvo v manjših getih, od koder so ga

vernerja E. Kundta s 23. februarja 1942. Po istem ukazu je veljala za Žide, ki so zapustili geto, uporabljali vozila in posebno kmečke vozove po deželnih cestah, le ena kazen: smrt. Za Davida je pomenila prva etapa preselitve iz Krajna v Bodzentyn, druga pa koncentracija v Suchedniowu.

8. MAREC — Predsednik starešinskega sveta je poslal listek,

stvari. Tudi mala sestrica naj bi se odpeljala. Brž ko smo naložili sani, sem odšel ponjo, naj pride s konji, in takoj je odpeljal. Popoldne je prišel očka.

10. MAREC — Zgodaj zjutraj sem se šel dogovoriti za vožnjo. Domenil sem se s kmetom, da lahko vzame doma kakšne stvari, prišel bo jutri. Doma sem našel bratranca, ki je prispel ravnokar iz Bodzentyna. Med povratkom sem vzel našo železno peč, ki smo jo posodili. Če bomo morali oditi, nam bo koristila. V naši vasi ni skoraj nikogar, ki bi se mu ne smilili. Nekateri nočejo priti k nam, pravijo, da ne želijo gledati naše nesreče. Bratranec me je prosil, naj grem z njim po stroj. Proti večeru sem se odpeljal tja s sanmi. Na saneh je pripravil podstavek za stroj in 1,25 kvintala krompirja, odpeljal sem domov, on pa je ostal, ker bi se moral še enkrat vrniti. Ko sem prišel domov, je bila pripravljena večerja. Nisem šel več tja, temveč le brat. Po večerji so prišli k nam številni kmetje. Prišli so nas obiskat, kajti jutri ne bomo več tu. Ko sem pomislil, da moramo od tod, sem moral ven na dvorišče, tako sem jokal; tam sem ostal več kot pol ure ter hlipal. Ko sem se malce pomiril, sem odšel v hišo. Kmetje so se spet razšli, ostala sta le dva, ki želita kupiti manjši hlev. Očka se je dogovoril z enim od njiju in jutri ga bo prišel razstaviti.

DNEVNIK Davida Rubinowicza

pozneje izseljevale v uničevalna taborišča. Izselitev za Žide iz radomskega področja je bila predvidena za konec poletja in jesen 1942. leta.

Preselitvena akcija in koncentracija v vseh okrožjih področja je potekala v dveh etapah. Prva etapa je bila koncentracija Židov v večjih naseljih. Trajala je od januarja in pomladi do poletja 1942. Druga etapa je bila koncentracija Židov v središčih ob železniških progah.

Koncentracija Židov je bila posledica ukaza področnega gu-

naj bi oče in drugi prišli v Bielin; danes so hoteli Židom razdeljevati stanovanja. Očka je odšel z nekaterimi. Proti večeru so se vsi vrnili. Vsakemu Židu so dodelili eno ali dve družini, kakršno je pač stanovanje. Eden od Židov se je sporekel z očkom, toda kasneje se je opravičil. Očka je dejal, da se bo jutri z vozom odpeljal v Bodzentyn.

9. MAREC — Neki kmet je vzel pri nas različne stvari, ki jih ne potrebujemo. Zanje nam bo danes posodil voz. Z bratom sva šla, da bi nam posodili sani. Pripeljala sva jih in začeli smo zavijati